

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽĪSTAMI

VERTINIMO ATASKAITA

LIETUVOS PASIRENGIMAS ĮGYVENDINTI DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLUS

2021 m. birželio 29 d.

Nr. VRE-1

Vertinimą atliko: Jūratė Dilienė (grupės vadovė nuo 2021-04-09), Haroldas Sabulis, Alma Bulkevičienė, Evelina Petkevičiūtė, Toma Gulijeva.

Vertinimo ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
ĮŽANGA	9
VERTINIMO REZULTATAI	11
1. AR DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO POLITIKOS SISTEMA SUDARO SĄLYGAS SIEKTI PAŽANGOS	11
1.1. Trūksta nuoseklių sąsajų su planavimo dokumentais	13
1.2. Neužtikrinamas veiksmingas įgyvendinimo koordinavimas	18
1.3. Trūksta visuomenės informavimo ir suinteresuotųjų šalių įtraukimo	19
2. AR DUOMENŲ SISTEMA UŽTIKRINA DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLŲ PAŽANGOS STEBĖSENĄ	21
2.1. Rodiklių sistema turi trūkumų	21
2.2. Nesukurtas veiksmingas stebėsenos ir atsiskaitymo už rezultatus mechanizmas	24
PRIEDAI	27
1 priedas. Vertinimo apimtis ir metodai	27
2 priedas. 2015–2021 (I ketv.) valstybiniai auditai su DVT siejamose srityse	30
3 priedas. Uždaviniai, kurie įvardyti kaip Lietuvai neaktualūs	34
4 priedas. Į strateginio planavimo dokumentus neįtraukti uždaviniai	35
5 priedas. Lietuvai netaikytini DVT rodikliai	36
6 priedas. Nelokaluoti DVT rodikliai	37
7 priedas. DVT rodikliai, kuriems nustatytos siektinos reikšmės 2030 m.	39

PAGRINDINIAI FAKTAI

17

darnaus vystymosi tikslų ir 169 uždavinius nustatė Jungtinių Tautų Organizacija 2016–2030 m. laikotarpiui, jų įgyvendinimas matuojamas pagal 247 rodiklius.

31 vietą

tarp 193 valstybių Lietuva užėmė 2021 m. pagal darnaus vystymosi tikslų indeksą, kuris parodo šių tikslų įgyvendinimo būklę.

4

darnaus vystymosi tikslus įgyvendinant (2021 m. indekso duomenimis) nėra pažangos (2-o tikslo „Kova su badu“, 10-o „Nelygybės mažinimas“, 14-o „Vandenynų ir jūrų ištekliai“ ir 17-o „Partnerystė įgyvendinant tikslus“).

1

darnaus vystymosi 13-o tikslo („Kova su klimato kaita“) įgyvendinimo tendencija blogėja (2021 m. indekso duomenimis).

24 proc.

Lietuvos gyventojų pagal 2019 m. apklausos duomenis gerai žino arba yra girdėję apie darnaus vystymosi tikslus (pasaulio vidurkis – 74 proc.).

26 proc.

uždavinių nenurodyta koordinuojanti institucija.

20 proc.

nėra nustatyti nacionalinių rodiklių apibrėžimai, neskaičiuojamos faktinės rodiklių reikšmės.

15 proc.

nustatytų nacionalinių rodiklių nesurinkta informacija apie jų reikšmes 2016–2019 m. arba surinkta tik vienerių metų informacija.

SANTRAUKA

Vertinimo svarba

Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja 2015 m. patvirtino 17 darnaus vystymosi tikslų, skirtų 2016–2030 m. laikotarpiui. Lietuva, kaip ir kitos 192 valstybės, įsipareigojo įgyvendinti šiuos tikslus iki 2030 m. Darnaus vystymosi tikslai – tarptautinės bendruomenės bendru sutarimu priimtas darnaus vystymosi įsipareigojimas, kurio pagrindas – konkrečių uždavinių ir rodiklių sistema paremtos trys lygiavertės politikos sritys: aplinkos apsauga, ekonominis vystymasis ir socialinė gerovė. Šiais tikslais tiek besivystančiose, tiek išsivysčiusiose valstybėse norima pasiekti geresnę ir tvaresnę visų ateitį, sprendžiant globalius iššūkius, su kuriais susiduria pasaulis: skurdą, nelygybę, klimato kaitą, aplinkos būklės blogėjimą ir kt. 2020 m. darnaus vystymosi ataskaitoje¹ pažymima, jog COVID-19 krizė kelia didelę grėsmę pažangai siekiant darnaus vystymosi tikslų, tačiau tuo pačiu ir išryškina jų svarbą. Principai, kuriais remiantis buvo nustatyti tikslai, yra pagrindiniai veiksniai, galintys padėti šalims atsigaivinti greičiau po COVID-19 pandemijos neigiamų padarinių. Tolesnis šių visuotinių tikslų siekimas gali paskatinti Vyriausybės sutelkti dėmesį ne tik į augimą, bet ir į sistemų integraciją, atsparumą ir tvarumą, bendradarbiavimo su suinteresuotosiomis šalimis² svarbą.

Darnaus vystymosi tikslai ir 169 jiems įgyvendinti numatyti uždaviniai yra kompleksiniai ir nedalomi, visuotinio pobūdžio ir visuotinai taikytini, atsižvelgiant į skirtingas nacionalines aplinkybes, gebėjimus ir išsivystymo lygį bei paisant nacionalinės politikos ir prioritetų³. Darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti kiekviena valstybė turi pasirengti sukurdamą šių tikslų įgyvendinimo mechanizmą.

2021 m. pagal darnaus vystymosi tikslų indeksą, kuris remiasi tarptautiniu mastu palyginamų šaltinių duomenimis, Lietuva užėmė 31 vietą (iš 193 Jungtinių Tautų Organizacijai priklausančių narių), o tarp Šiaurės Europos regiono valstybių⁴ buvo paskutinė (8 iš 8)⁵. 2021–2030 m. nacionaliniame pažangos plane⁶ iškeltas tikslas, kad pagal darnaus vystymosi indeksą Lietuva iki 2030 m. turėtų patekti į geriausiai vertinamų šalių dvidešimtuką.

Jungtinės Tautos, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija ir kitos tarptautinės organizacijos pabrėžia šalių pasirengimo svarbą siekiant sėkmingai įgyvendinti Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. – darnaus vystymosi tikslų ir uždavinių integravimą į nacionalinius strateginius dokumentus,

¹ Sustainable development Report 2020. The sustainable development Goals and COVID-19.

² Jungtinių Tautų darnaus vystymosi sprendimų tinklo gide (*Getting started with the sustainable development goals – A Guide for Stakeholders*) išskirtos pagrindinės suinteresuotosios šalys: vykdomoji valdžia, visuomenės organizacijos, verslas, akademinė bendruomenė, vietos valdžia, plėtros partneriai.

³ Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 2015-09-25 rezoliucija Nr. 70/1 „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 55 p.

⁴ Danija, Estija, Islandija, Latvija, Lietuva, Norvegija, Suomija, Švedija.

⁵ Sustainable development Report 2021. The Decade of Action for the Sustainable Development Goals, 10–11 psl.

⁶ Vyriausybės 2020-09-09 nutarimas Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“.

tinkamą įgyvendinimo organizavimą, veiksmų koordinavimą, tarpinstitucinį bendradarbiavimą, gebėjimų stiprinimą bei pažangos stebėseną. Šie aspektai išlieka aktualūs Lietuvai siekiant pažangos 2021–2030 m.

Atsakomybė už pasirengimą įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus ir jų įgyvendinimą tenka valstybių vykdomajai valdžiai⁷. Aukščiausiosios audito institucijos prie sėkmingo pasirengimo įgyvendinti šiuos tikslus bei jų įgyvendinimo prisideda atlikdamos auditus ar vertinimus. Suprasdama šių tikslų ir pasirengimo juos įgyvendinti svarbą, atsižvelgdama į Tarptautinį aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos prioritetą – vertingai prisidėti prie nacionalinių pastangų įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus ir stebint padarytą pažangą⁸ bei jos kvietimą⁹ atlikti peržiūras, susijusias su pasirengimu įgyvendinti Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m., Valstybės kontrolė atliko Lietuvos pasirengimo įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus vertinimą.

Vertinimo tikslas ir apimtis

Vertinimo tikslas – pagal Tarptautinį aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos modelį įvertinti¹⁰, ar Lietuvoje yra užtikrintas pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus.

Pagrindiniai vertinimo klausimai:

- ar Lietuva įsipareigojo siekti darnaus vystymosi tikslų;
- ar paskirstyta atsakomybė už darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą ir jiems įgyvendinti reikalingi ištekliai;
- ar informuojama ir konsultuojamasi dėl darnaus vystymosi tikslų;
- ar parengti planai darnaus vystymosi tikslams ir jų uždaviniams įgyvendinti;
- ar sukurta rodiklių, stebėsenos ir atsiskaitymo už rezultatus sistema.

Vertinimo subjektai – Vyriausybės kanceliarija ir Aplinkos ministerija. Informaciją taip pat rinkome Lietuvos statistikos departamente. Organizavome susitikimus su Lietuvos savivaldybių asociacijos, programos „Kurk Lietuvai“, Nacionalinės nevyriausybinių organizacijų koalicijos, Vartotojų aljanso, Nacionalinio švietimo nevyriausybinių organizacijų tinklo, Vystomojo bendradarbiavimo platformos atstovais.

Vertinamas laikotarpis – 2016–2020 m. Siekiant įvertinti pokyčius, buvo nagrinėjamas 2021–2030 m. nacionalinis pažangos planas, 2021 m. Darnaus vystymosi ataskaita su joje pateiktais šalių indeksais ir gyventojų apklausos Lietuvoje duomenys.

Šis vertinimas nėra auditas, todėl jo rezultatų pagrindu rekomendacijos neteikiamos. Vertinimo apimtis ir metodai išsamiau aprašyti 1 priede „Vertinimo apimtis ir metodai“ (27–29 psl.).

⁷ Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 2015-09-25 rezoliucija Nr. 70/1 „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 47 p.

⁸ INTOSAI Strategic Plan 2017-2022.

⁹ INTOSAI Development Initiative „Auditing the SDGs“. Prieiga per internetą: <https://www.idi.no/workstreams/relevant-sais/auditing-sdgs> (žiūrėta 2021-05-18).

¹⁰ A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews, 2018.

Pagrindiniai rezultatai

Pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus nepakankamas: trūko nuoseklus tikslų ir uždavinių integravimas į strateginius planavimo dokumentus, neužtikrintas tinkamas tarpinstitucinis koordinavimas ir institucijų gebėjimų šioje srityje stiprinimas, neveiksmingas visuomenės informavimas, fragmentiškas suinteresuotųjų pusių įtraukimas, nesukurtas veiksmingas duomenų stebėsenos ir pažangos vertinimo mechanizmas.

1. Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo politikos sistema tobulintina

2016–2020 m. trūko nuoseklių darnaus vystymosi tikslų sąsajų su strateginiais planavimo dokumentais. Lietuvoje darnus vystymasis, kaip šalies raidos kryptis, įtvirtintas 2003 m. priimtoje Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje bei vėlesniuose strateginio planavimo dokumentuose. Priėmus Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m., galioję strateginiai dokumentai iki 2020 m. nebuvo keičiami, tad nors jie ir turėjo sąsajas su darnaus vystymosi siekiu, juose keliami tikslai nebuvo tiesiogiai susieti su darnaus vystymosi tikslais ir jų uždaviniais. Strateginio planavimo dokumentuose ir formuojant valstybės biudžetą darnaus vystymosi tikslų bei juos įgyvendinančių uždavinių finansavimas neišskiriamas. Pagal Aplinkos ministerijos pateiktus duomenis, 90 proc. uždavinių (142 iš 157) buvo įtraukti į strateginio planavimo dokumentus, 7 proc. uždavinių (12 iš 169) nurodyti kaip neaktualūs Lietuvai, tačiau nebuvo įvardytos trečdalis iš jų pripažinimo neaktualiais priežastys. Kadangi Lietuvos statistikos departamentas stebi, kaip įgyvendinami kai kurie neaktualiais įvardyti uždaviniai, ir pateikia jų rodiklių reikšmes, kyla abejonių dėl jų pripažinimo neaktualiais pagrįstumo. Taigi trūko nuoseklumo įgyvendinant darnaus vystymosi tikslų uždavinius. 2020 m. Vyriausybė patvirtino 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą, kuriame pateikiama nacionalinio pažangos plano tikslų sąsaja su darnaus vystymosi tikslais. Nuo 2021 m. keičiasi strateginio planavimo sistema¹¹, todėl svarbu užtikrinti, kad planavimo dokumentuose būtų sistemiskai integruoti uždaviniai darnaus vystymosi tikslams pasiekti ir numatytos juos įgyvendinančios priemonės (1.1 poskyris).

Koordinuoti darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą pavesta Aplinkos ministerijai. Jos teigimu, šiai funkcijai vykdyti buvo riboti išteklių ir galimybių. Ministerijos tarpinstitucinių veiksmų koordinavimo funkcija 2017–2018 m. apsiribojo informacijos apie uždavinių įgyvendinimo priemonių vykdymą rinkimu ir tikslų įgyvendinimo Lietuvoje būklės vertinimu. Koordinuoti atskirų uždavinių įgyvendinimą turėtų atitinkamos ministerijos. Aplinkos ministerijos duomenimis, 26 proc. uždavinių koordinuojanti institucija nenurodyta, o 24 proc. – nurodyta daugiau nei viena koordinuojanti institucija. Koordinavimui stiprinti įsteigta Nacionalinė darnaus vystymosi komisija nuo 2017 m. veiklos nevykdė, o sudarytos tarpinstitucinės darbo grupės veikla apsiribojo 2018 m. šalies ataskaitos Jungtinėms Tautoms parengimu, 2019–2020 m. darbo grupės posėdžiai nebuvo organizuojami. Siekiant suaktyvinti ir optimizuoti koordinavimo veiklą, ministerija teikė siūlymus, kad būtų tikslinga turėti vieną aukšto lygmens darnaus vystymosi politikos koordinavimo ir darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo priežiūros komisiją, sujungiant Nacionalinę darnaus vystymosi komisiją ir Valstybės pažangos tarybą, tačiau šie siūlymai

¹¹ 2020-06-25 priimtas Strateginio valdymo įstatymas Nr. XIII-3096, kuris įsigaliojo nuo 2021-01-01.

nebuvo įgyvendinti. Nėra sukurto veiksmingo tarpinstitucinio koordinavimo mechanizmo, todėl Lietuvoje nepakankamai koordinuojamas darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimas: neužtikrinamas veiksmų koordinavimas tarp valstybės institucijų (horizontalus koordinavimas) ir su savivaldybėmis bei kitomis institucijomis (vertikalus koordinavimas) (1.2 poskyris).

Valstybės mastu darnaus vystymosi tikslų viešinimas nekoordinuojamas, nėra viešinimo plano, kuris užtikrintų kryptingą visuomenės informavimą, įtraukiant valstybės institucijas ir kitas suinteresuotąsias šalis. Tyrimų duomenimis (2019 m.), tik 24 proc. Lietuvos gyventojų yra girdėję apie darnaus vystymosi tikslus arba juos gerai žino. Tarptautinė apklausa (2019 m.) atskleidė, kad pasaulio mastu šio rodiklio reikšmė yra triskart didesnė ir siekia 74 proc. Nors Lietuvoje buvo vykdytos priemonės siekiant įtraukti suinteresuotąsias šalis į tikslų įgyvendinimą, bet tik fragmentiškai – nebuvo kuriamas nuolatinis dialogas tarp viešojo ir privataus sektoriaus, visuomenės ir mokslo atstovų (1.3 poskyris).

2. Nesukurtas veiksmingas duomenų stebėsenos ir pažangos vertinimo mechanizmas

Lietuvos statistikos departamentas nuo 2016 m. kasmet skelbia nacionalinius darnaus vystymosi rodiklius. Lietuva yra lokalizavusi 73 proc. (179 iš 247) Jungtinių Tautų numatytų rodiklių, 7 proc. (17 iš 247) nustatyti kaip netaikytini šaliai. 20 proc. rodiklių (51 iš 247) nelokaluoti, dalies jų rengimo galimybes departamentas planuoja svarstyti 2021 m. 15 proc. (27 iš 179) lokalizuotų rodiklių faktinės reikšmės nebuvo teikiamos kasmet, iš jų: 12 rodiklių reikšmė pateikiama tik vienu (iš ketverių) metų, 15 rodiklių reikšmės vertinamu laikotarpiu nebuvo pateiktos. Esant rodiklių lokalizavimo ir duomenų surinkimo trūkumų, apsunkinamos galimybės tinkamai atlikti uždavinių įgyvendinimo pažangos stebėseną ir laiku reaguoti į galimas neigiamas rodiklių pokyčių tendencijas (2.1 poskyris).

Aplinkos ministerija, kaip koordinatore, neužtikrino, kad, remiantis Lietuvos statistikos departamento skelbiamais rodikliais, būtų atliekama nuolatinė pažangos ir ją stabdančių veiksnių analizė šalyje. Atsiskaitymas už darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo rezultatus nebuvo integruotas į jau esamas sistemas: įgyvendinimo rezultatai Vyriausybės veiklos ataskaitose neišskiriami, nepateiktos veiklos rezultatų ir darnaus vystymosi tikslų sąsajos. Vyriausybės kanceliarijos teigimu, planuojama Vyriausybės ataskaitose 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano tikslų įgyvendinimą susieti su darnaus vystymosi tikslais. Vertinamu laikotarpiu šalies pažanga įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus visa apimtimi buvo vertinama vieną kartą, 2018 m. Lietuvai parengus darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo ataskaitą Jungtinėms Tautoms. Šioje ataskaitoje nepakankamai atskleistas skirtinguose sektoriuose įgyvendinamų priemonių poveikis konkrečioms darnaus vystymosi tikslams¹². Užtikrinus periodišką atsiskaitymą už jų įgyvendinimo rezultatus, būtų sudaromos prielaidos laiku nustatyti nepakankamą pažangą ir imtis veiksmų pažangai bei šių tikslų įgyvendinimui užtikrinti (2.2 poskyris).

¹² Seimo 2018-09-28 rezoliucija Nr. XIII-1514 „Dėl Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo Lietuvoje“.

JŪŽANGA

Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja 2015-09-25 patvirtino Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 metų¹³ (Darbotvarkė 2030), kurioje 2016–2030 m. laikotarpiui nustatyta 17 tarpusavyje susijusių darnaus vystymosi tikslų (DVT) (1 pav.).

1 pav. Jungtinių Tautų Organizacijos patvirtinti DVT

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Jungtinių Tautų Organizacijos ir Lietuvos statistikos departamento duomenis¹⁴

DVT yra kompleksinio ir nedalomo pobūdžio ir grindžiami trimis vystymosi aspektais: aplinkos, socialiniu ir ekonominiu, kurie apima skurdo mažinimo, sveikatos apsaugos, švietimo, lyčių lygybės, vandens išteklių valdymo, kovos su klimato kaita, tvarios energetikos ir kitas svarbias sritis¹⁵.

Nacionalinę atsakomybę už DVT įgyvendinimą valstybės prisiėmė patvirtindamos įsipareigojimą jų siekti. DVT įgyvendinti nustatyti 169 uždaviniai, o jiems matuoti – 247 rodikliai¹⁶. Juos kiekviena valstybė turi pritaikyti (lokalizuoti), atsižvelgdama į šalies aplinkybes.

2016–2020 m. Lietuva išskyrė 5 prioritetingas DVT įgyvendinimo sritis¹⁷: skurdo, socialinės atskirties ir pajamų nelygybės mažinimas, užimtumo skatinimas (1-as, 8-as ir 10-as DVT); visuomenės sveikatos stiprinimas, sveikatos priežiūros kokybės ir paslaugų prieinamumo didinimas (3-ias DVT); inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos plėtra (7-as, 8-as, 9-as ir 12-as DVT); kokybiškas išsilavinimas (4-as DVT); vystomasis bendradarbiavimas (17-as DVT). 2021–2030 m. išskirti 5 sisteminiai iššūkiai¹⁸, kuriems įveikti bus skiriama daug dėmesio: menkas ekonomikos produktyvumas; socialinė atskirtis ir nelygybė; švietimo kokybė ir ugdymo netolygumai; regioniniai skirtumai; klimato kaita ir aplinkos būklė.

¹³ „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 2015-09-25 Nr. 70/1.

¹⁴ Prieigos per internetą: <https://sdgs.un.org/goals> (žiūrėta 2021-05-18); <https://lithuaniasdg-ls-osp-sdg.hub.arcgis.com/> (žiūrėta 2021-05-18).

¹⁵ „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 5 p.

¹⁶ Prieiga per internetą: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/> (žiūrėta 2021-05-18).

¹⁷ Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo Lietuvoje ataskaita, 2018 m., 3 psl.

¹⁸ Vyriausybės 2020-09-09 nutarimas Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“.

Lietuvai svarbu tinkamai įgyvendinti DVT šalyje, todėl į teisinį reglamentavimą ir institucinį įgyvendinimo mechanizmo sukūrimo procesą įtrauktos visos valstybės institucijos, o už jų darbo koordinavimą atsakinga paskirta Aplinkos ministerija¹⁹. Siekiant stiprinti darnaus vystymosi koordinavimą, sudaryta Nacionalinė darnaus vystymosi komisija²⁰. 2020 m. pasaulis susidūrė su visuomenės sveikatos ir ekonomikos krize. COVID-19 pandemija turi didelį neigiamą poveikį siekiant darnaus vystymosi šalyse. Nepriklausomų ekspertų iš Darnaus vystymosi tinklo (angl. *Sustainable Development Solutions Network*) ir *Bertelsmann Stiftung* organizacijų 2020–2021 m. parengtose ataskaitose²¹ apžvelgiama COVID-19 pandemijos įtaka DVT įgyvendinimui. Ši krizė parodė, kad šalių sveikatos sistemų pasirengimas reaguoti į tokias ekstremalias sveikatos situacijas nėra pakankamas (3-ias DVT), įskaitant ir daugelį Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) šalių²², kurios iki COVID-19 krizės buvo vertinamos kaip geriau pasiruošusios netikėtumams. Pastebima didesnė labiausiai pažeidžiamų visuomenės grupių diskriminacija (10-as DVT), įtampa pasaulinėje vertės grandinėje, smukusios tiesioginės užsienio investicijos ir perlaidos paramai (17-as DVT) bei kt. 2020 m. pirmą kartą nuo DVT priėmimo 2015 m. pasaulio DVT indekso vidurkis sumažėjo, palyginti su praėjusiais metais: nuosmukį daugiausia lėmė padidėjęs skurdo lygis ir nedarbas po pandemijos. Ji paveikė visus tris darnaus vystymosi aspektus: aplinkos, socialinį ir ekonominį, tačiau kartu paspartino skaitmeninių technologijų ir paslaugų diegimą, pasaulines investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą (9-as DVT).

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Vyriausybės 2000-07-28 nutarimas Nr. 888 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi komisijos sudarymo“, 1 ir 2.1 p.

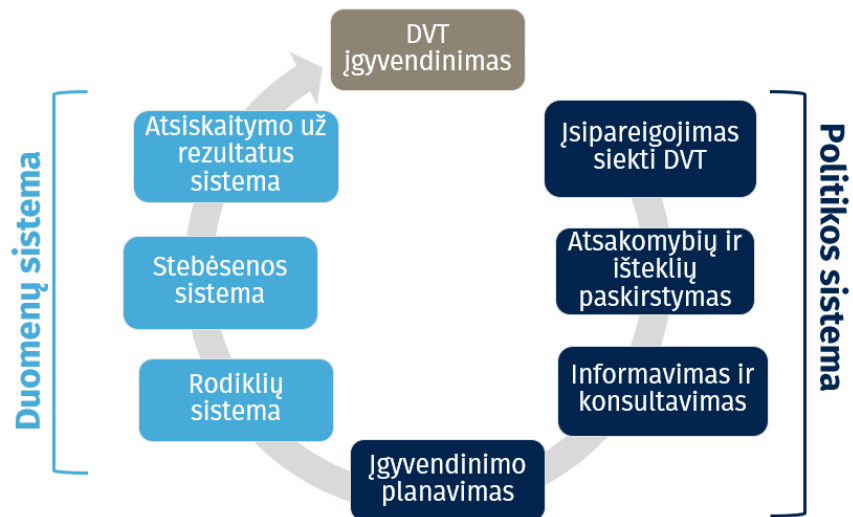
²¹ Sustainable development Report 2020. The sustainable development Goals and COVID-19; Sustainable development Report 2021. The Decade of Action for the Sustainable Development Goals.

²² Ekspertams įvertinus 33 EBPO šalis pagal COVID-19 valdymo indeksą (analizuoti trys aspektai – mirtingumas, infekcijos reprodukcijos lygis, kontrolės efektyvumas). Atlikus tyrimą, Baltijos šalys identifikuotos kaip vienos iš geriausiai suvaldžiusių pandemiją šalių (Latvija – 2 vieta, Lietuva – 4 vieta, Estija – 5 vieta).

VERTINIMO REZULTATAI

1. Nyderlandų audito rūmai, bendradarbiaudami su Europos audito rūmais ir kitomis aukščiausiosiomis audito institucijomis²³, parengė ir Tarptautinė aukščiausiųjų audito institucijų organizacija (INTOSAI) patvirtino modelį²⁴, skirtą įvertinti šalių vyriausybės pasirengimą įgyvendinti DVT (2 pav.).

2 pav. Pasirengimo įgyvendinti DVT etapai

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal INTOSAI modelį, pritaikytą šalies kontekstui

2. Kiekvienas modelio etapas yra tam tikra apimtimi būtinas kitiems etapams, pavyzdžiui, norint užtikrinti tinkamą stebėsenos procesą (etapas „Stebėsenos sistema“), turi būti sukurta rodiklių sistema (etapas „Rodiklių sistema“), o siekiant, kad DVT uždaviniai būtų įtraukti į nacionalinius strateginio planavimo dokumentus (etapas „Įgyvendinimo planavimas“), turi būti nustatyta, kas už juos atsakingas (etapas „Atsakomybių ir išteklių paskirstymas“).
3. Pagrindinis vertinimo tikslas – pagal INTOSAI modelį susidaryti šalies pasirengimo įgyvendinti DVT esamos padėties vaizdą, atkreipiant dėmesį į pagrindinius kiekvieno etapo trūkumus.

1. AR DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO POLITIKOS SISTEMA SUDARO SĄLYGAS SIEKTI PAŽANGOS

4. Nepriklausomų ekspertų iš Darnaus vystymosi tinklo ir *Bertelsmann Stiftung* organizacijų 2021 m. parengtoje Darnaus vystymosi ataskaitoje pateikti šalių DVT indeksai²⁵. Jie papildo

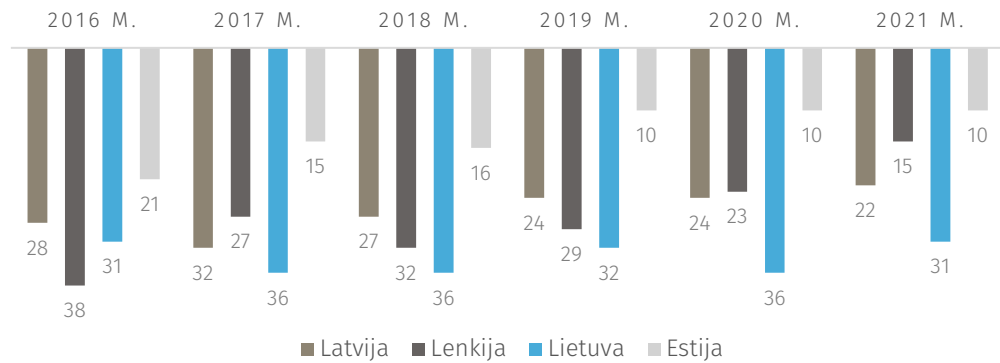
²³ Alžyro, Irako, Jordanijos, Maroko, Palestinos, Tuniso.

²⁴ „A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews“ patvirtintas XXII tarptautinio aukščiausiųjų audito institucijų kongreso metu (XXII INCOSAI, 2016 m.).

²⁵ DVT indeksas ir informacijos suvestinės yra preliminaros analitinės priemonės, padedančios vyriausybėms ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams įvertinti dabartinę padėtį siekiant DVT ir nustatyti išankstinių veiksmy, susijusių su DVT, prioritetus.

nacionalinių statistikos tarnybų ir tarptautinių organizacijų pastangas rinkti ir standartizuoti rodiklius, kad būtų galima stebėti DVT įgyvendinimą, ir suteikia galimybę įvertinti valstybės progresą, lyginant su panašiomis į ją, pavyzdžiui, ekonominiu lygiu ar geografiniu regionu, valstybėmis. Nuo 2017 m., vertinant pagal DVT indeksą, pirmauja trys Šiaurės Europos šalys: Suomija, Švedija ir Danija. Lietuvos darnaus vystymosi pažanga atsilieka ne tik nuo pirmaujančiųjų, bet ir nuo kaimyninių šalių – Latvijos, Estijos ir Lenkijos (3 pav.). Lietuva pagal šį indeksą 2021 m. užėmė 31-ą vietą tarp 193 Jungtinių Tautų Organizacijai (JTO) priklausančių narių ir yra išsikėlusį tikslą 2030 m. užimti ne žemesnę nei 20-ą vietą.

3 pav. Lietuvos vieta tarp kaimyninių šalių pagal DVT indeksą

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal darnaus vystymosi indeksą²⁶

5. 2021 m. DVT indekso duomenimis, Lietuva yra pasiekusi 15-ą DVT „Miškai, žemė, biologinė įvairovė“. Prastėja 13-o DVT „Kova su klimato kaita“ rodikliai, nėra pažangos įgyvendinant 2-ą „Kova su badu“, 10-ą „Nelygybės mažinimas“, 14-ą „Vandenynų ir jūrų išteklių“ ir 17-ą DVT „Partnerystė įgyvendinant tikslus“ (4 pav).

4 pav. DVT įgyvendinimo tendencijos Lietuvoje pagal 2021 m. duomenis

Didelė tikimybė pasiekti tikslą

- 3 „Gera sveikata“
- 6 „Švarus vanduo ir sanitarija“
- 8 „Deramas darbas ir ekonomikos augimas“
- 15 „Miškai, žemė, biologinė įvairovė“
- 16 „Taika, teisingumas ir stiprios institucijos“

Nedidelio gerėjimo tendencija

- 1 „Kova su skurdu“
- 4 „Kokybiškas išsilavinimas“
- 5 „Lyčių lygybė“
- 7 „Prieinama ir švari energija“
- 9 „Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra“
- 11 „Darnūs miestai ir bendruomenės“

Nėra pažangos įgyvendinant tikslą

- 2 „Kova su badu“
- 10 „Nelygybės mažinimas“
- 14 „Vandenynų ir jūrų išteklių“
- 17 „Partnerystė įgyvendinant tikslus“

Blogėjanti tendencija

- 13 „Kova su klimato kaita“

Tendencijos nevertintos

- 12 „Atsakingas vartojimas ir gamyba“

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal „Sustainable development Report 2021. The Decade of Action for the Sustainable Development Goals“

²⁶ Prieiga per internetą: <https://sdgindex.org/reports/> (žiūrėta 2021-06-16).

6. Valstybės kontrolė, atlikdama valstybinius auditus, kasmet teikia rekomendacijas daugelyje sričių, kuriose siekiama DVT (2 priedas). Pavyzdžiui, srityje, kurioje 2021 m. DVT indekso duomenimis, nėra pažangos siekiant 10-o DVT „Nelygybės mažinimas“, auditų metu buvo nustatyta reikšmingų problemų: asmenims su negalia nepritaikyta aplinka ir interneto svetainės, nepakankamai užtikrinamos galimybės gyventi savarankiškai bendruomenėje, gauti individualias paslaugas pagal poreikius ir įsitraukti į atvirą darbo rinką²⁷; ikimokyklinio, bendrojo ugdymo, profesinio mokymo srityse neužtikrinamas specialiuosius poreikius turinčių vaikų, mokinių įtraukimas²⁸; socialinės paramos sistema skurdžiai gyvenantiems asmenims nėra pakankamai prieinama, adekvati, įgalinanti ir tai turi įtakos socialinės atskirties didėjimui²⁹. Valstybinių auditų metu teikiamos rekomendacijos padeda Lietuvai įgyvendinti 16-o DVT „Taika, teisingumas ir stiprios institucijos“ uždavinį „Kurti veiksmingas, atsakingas ir skaidrias institucijas visais lygiais“.
7. Siekiant DVT įgyvendinimo pažangos, turėtų būti suformuota ir tinkamai veikianti įgyvendinimo politikos sistema, paskirstant atsakomybes ir išteklius, didinant visuomenės informuotumą ir skatinant viešąjį dialogą su suinteresuotosiomis šalimis, integruojant DVT ir jų uždavinius į strateginio planavimo dokumentus.

1.1. Trūksta nuoseklių sąsajų su planavimo dokumentais

8. 2015 m. JTO Generalinės Asamblėjos priimta Darbotvarkė 2030, kurioje pabrėžiama³⁰, kad išskirti tikslai ir uždaviniai yra integralūs ir nedalomi, t. y. nors ir gali būti išskirtos atitinkamos prioritetinės sritys, jų įgyvendinimas negali užgožti kitų tikslų, būtinų šalies vystymuisi, įgyvendinimo. Kiekviena valstybė, nustatydamą nacionalinius prioritetus, yra raginama pripažinti darnaus vystymosi ir kitų susijusių procesų, vykstančių ekonominėje, socialinėje ir aplinkosaugos srityse, sąsają, sukuriant ar atitinkamai pritaikant jau esamus nacionalinius planus, programas ir strategijas. Europos Komisijos komunikatu pažymima, kad darnaus vystymosi tikslų Europos Sąjunga ir valstybės narės gali sėkmingai pasiekti tik tuo atveju, jei taikant naujas politikos priemones nuo pat pradžios paisoma darnumo ir laikomasi politikos nuoseklumo³¹ (5 pav.).

5 pav. Darbotvarkės 2030 integravimas į šalies strateginio planavimo dokumentus

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Darbotvarkę 2030

²⁷ Valstybinio audito ataskaita „Asmenų su negalia socialinė integracija“, 2020-09-07, Nr. VAE-9.

²⁸ Valstybinio audito ataskaitos „Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus“, 2020-09-14 Nr. VAE-11; „Ar profesinis mokymas organizuojamas efektyviai“, 2020-01-31 Nr. VAE-2; „Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų ateičiai užtikrinti“, 2018-09-27 Nr. VA-2018-P-9-1-7 ir „Ar gali gerėti Lietuvos mokinių pasiekimai“, 2017-11-28 Nr. VA-2017-P-50-1-20.

²⁹ Valstybinio audito ataskaita „Ar socialinė parama užtikrina skurdžiai gyvenančių asmenų minimalius vartojimo poreikius ir skatina įsitraukti į darbo rinką“, 2019-07-29 Nr. VA-5.

³⁰ „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 5, 17, 18, 21, 55, 71, 74 ir 85 p.

³¹ Europos Komisijos 2016-11-22 komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tolesni tvarios Europos ateities užtikrinimo žingsniai. Europos veiksmai siekiant tvarumo“ Nr. COM/2016/0739.

9. DVT įgyvendinimo planavimas turėtų sudaryti sąlygas nuosekliai, integruotai ir kryptingai įgyvendinti DVT ir jų uždavinius³². Kiekviena valstybė turi nuspręsti, kaip minėti 169 uždaviniai turėtų būti įtraukti į nacionalinius planavimo procesus, politiką ir strategijas, t. y. jie turi būti pritaikyti, atsižvelgiant į šalies aplinkybes, ir įtraukti į nacionalinius strateginio planavimo dokumentus.
10. Lietuvoje darnus vystymasis, kaip šalies raidos kryptis, įtvirtintas anksčiau, nei JTO patvirtino Darbotvarkę 2030 m. – 2003-09-11 priimtoje Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje ir kituose strateginio planavimo dokumentuose (1 lentelė). Darnaus vystymosi būtinybė minima ir Teritorijų planavimo įstatyme³³, kuriuo remiamasi ir Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane³⁴, Lietuvos regioninės politikos Baltojoje knygoje darniai ir tvariai plėtrai 2017–2030 m.³⁵ Priėmus Darbotvarkę 2030, vertinamuoju laikotarpiu galioję strateginiai dokumentai nebuvo keičiami, tad nors jie ir turi sąsają su darnaus vystymosi siekiu, juose keliami tikslai nėra tiesiogiai susieti su DVT ir jų uždaviniais. 2018 m. Seimo priimtoje rezoliucijoje³⁶ buvo skatinama integruoti darnaus vystymosi tikslus ir atitinkamus uždavinius į rengiamus viešosios politikos ilgalaikius ir vidutinės trukmės (iki 2030 m.) strateginius dokumentus.

1 lentelė. Pagrindiniai strateginio planavimo dokumentai, įtvirtinantys darnaus vystymosi įsipareigojimą

Strateginio planavimo dokumentas		Sąsaja su darniu vystymusi
Pavadinimas	Planavimo laikotarpis	
Nacionalinė darnaus vystymosi strategija ³⁷	2003–2020 m.	Strateginio planavimo dokumente nustatyti Lietuvos darnaus vystymosi strateginiai prioritetai ir principai, darnaus vystymosi vizija ir valstybės misija.
Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“ ³⁸	2012–2030 m.	Strateginio planavimo dokumente darnaus vystymosi principai atspindimi nustatytoje pažangos kryptyse: sumani visuomenė, sumani ekonomika ir sumanus valdymas. Pavyzdžiui, sumani visuomenė ir valdymas pabrėžia atvirumą ir skaidrumą, įtraukimą, atsakomybę (sietina su 16-u, 11-u DVT ir kt.).
2014–2020 m. nacionalinė pažangos programa ³⁹	2014–2020 m.	Darnus vystymasis yra programos horizontalusis principas, apimantis visas programos pokyčių kryptis. 2014–2020 m. NPP aprašyti ilgalaikių valstybės prioritetų įgyvendinimo uždaviniai ir kryptys, atsižvelgiant į „Lietuva 2030“ strategijos nuostatas. Dokumento prioritetiniai uždaviniai turi sąsają su DVT, tačiau neapimami visi DVT tikslai (pvz., neįtrauktas 2-as DVT „Kova su badu“), nėra aprašyta programos uždavinių ir darnaus vystymosi tikslų atitiktis, neįtvirtintas DVT įgyvendinimo siekis.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktus

³² A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews, 2018, 24–25 psl.

³³ Teritorijų planavimo įstatymas, 1 str.

³⁴ Seimo 2002-10-29 nutarimas Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“.

³⁵ Nacionalinės regioninės plėtros tarybos 2017-12-15 patvirtinta Lietuvos regioninės politikos BALTOJI KNYGA darniai ir tvariai plėtrai 2017–2030 m.

³⁶ Seimo 2018-09-28 rezoliucija Nr. XIII-1514 „Dėl Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo Lietuvoje“.

³⁷ Vyriausybės 2003-09-11 nutarimas Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“.

³⁸ Seimo 2012-05-15 nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“.

³⁹ Vyriausybės 2012-11-28 nutarimas Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“.

11. Darbotvarkėje 2030 pažymima, kad nacionalinės darnaus vystymosi strategijos turi būti pagrįstos kompleksinėmis nacionalinėmis finansavimo programomis⁴⁰. Lietuvoje strateginio planavimo ir biudžeto formavimo sistemos yra glaudžiai susijusios, valstybės ilgalaikiai tikslai ir juos įgyvendinantys uždaviniai derinami su valstybės biudžeto finansinėmis galimybėmis. 2016–2020 m. valstybės strateginio planavimo dokumentuose DVT bei juos įgyvendinančių uždavinių finansavimas nėra išskiriamas.
12. Atsižvelgiant į didelį DVT nustatytų uždavinių skaičių (169), nacionalinės politikos suderinimo su DVT uždaviniais analizę geriausia atlikti ekspertų darbo grupės lygiu⁴¹. Atlikta suderinamumo analizė leidžia įvertinti, kurie DVT uždaviniai šaliai neaktualūs, visiškai arba iš dalies atitinka strateginio planavimo dokumentuose nustatytus siekius arba yra neįtraukti, t. y. kai nacionaliniame planavimo dokumente nėra uždavinio, atitinkančio DVT uždavinį.
13. Lietuvoje 2016–2020 m. laikotarpiu buvo atliktos analizės ir įvertintas DVT uždavinių integravimas į strateginio planavimo dokumentus:
 - 2016 m. Aplinkos ministerijos sudaryta darbo grupė siekiant pasiruošti įgyvendinti Darbotvarkę 2030 Lietuvoje⁴², atsižvelgdama į ministerijų teiktą informaciją, atliko strateginių dokumentų ir DVT uždavinių atitikties analizę;
 - 2018 m. rugsėjo mėn.–2019 m. kovo mėn. įgyvendinant Aplinkos ministerijoje vykdytą „Kurk Lietuvai“ projektą „Darnios Lietuvos link: darnaus vystymosi tikslų integravimas į valstybės strateginius dokumentus“, pasitelkus daugiau nei 80 ekspertų, DVT uždaviniai pritaikyti Lietuvos sąlygoms⁴³ ir įvardyti JTO DVT uždaviniai, kurie visiškai arba iš dalies įtraukti į Lietuvos strateginio planavimo dokumentus⁴⁴.
14. Šaliai neaktualiais DVT uždaviniais laikomi tie, kurie nėra susiję su jos politikos plėtra arba yra susiję su problemomis, kurios turi būti išspręstos regioniniu ar pasauliniu lygiu⁴⁵. Pagal 2016 m. Aplinkos ministerijos apibendrintus kitų ministerijų pateiktus duomenis, 7 proc. DVT uždavinių (12 iš 169) nurodyti kaip neaktualūs, trečdalis jų (4 iš 12) pripažinimo neaktualiais priežastys nebuvo įvardytos (3 priedas). Atkreipiame dėmesį, kad Lietuvos statistikos departamentas stebi, kaip įgyvendinami kai kurie kaip neaktualūs įvardyti uždaviniai, ir pateikia jų rodiklių reikšmes, todėl kyla abejonių, ar jie pagrįstai buvo pripažinti neaktualiais. Pavyzdžiui, 1-o DVT uždavinys „1.1. Iki 2030 m. panaikinti ypač didelį visų žmonių skurdą visose šalyse (šiuo metu jį patiriantys žmonės pragyvena už mažiau nei 1,25 JAV dol. per dieną)“ ir 3-io DVT uždavinys 3.1. „Iki 2030 m. sumažinti gimdyvių mirtingumą visame pasaulyje iki mažiau nei 70 iš 100 000 gyvų gimusiųjų kūdikių“ identifikuoti kaip neaktualūs šaliai, bet jų įgyvendinimo rodikliai nustatyti ir skelbiami Lietuvos statistikos departamento parengtame Nacionalinių darnaus vystymosi rodiklių sąrašė.

⁴⁰ „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 63 p.

⁴¹ Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development“, 2017, 47 psl.

⁴² Aplinkos ministro 2016-04-25 įsakymu Nr. D1-277 sudaryta darbo grupė siekiant pasiruošti įgyvendinti Jungtinių Tautų Organizacijos darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. Lietuvoje.

⁴³ Darnaus vystymosi tikslų rekomendacijų rinkinys, 2019, 7 psl.

⁴⁴ Ten pat, 11 psl.

⁴⁵ Rapid Integrated Assessment (RIA) To facilitate mainstreaming of SDGs into national and local plans. Prieiga per internetą: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/sustainable-development-goals/rapid-integrated-assessment---mainstreaming-sdgs-into-national-a.html> (žiūrėta 2021-05-18).

15. Aplinkos ministerijos atliktų analizių rezultatai rodo, kad 90 proc. Lietuvai aktualių uždavinių (142 iš 157) buvo įtraukti į strateginio planavimo dokumentus. Iš neįtrauktų 15-os (4 priedas) 10 yra susiję su vystomuoju bendradarbiavimu, vienu iš Lietuvos prioritetų, ir tarptautiniais įsipareigojimais, kuriant saugesnį pasaulį, užmezgant ryšius ir atrandant naujas rinkas verslui ir siekiant didinti įtaką tarptautinėje bendruomenėje⁴⁶. Šių uždavinių įgyvendinimas priklauso nuo visų pasaulio šalių įsitraukimo, siekiant globalios partnerystės tikslų, teikiant paramą ir dalijantis gerosiomis praktikomis su besivystančiomis valstybėmis. Likę 5 uždaviniai apima kitas aktualias sritis, susijusias su maisto pramonės (produktų kainų, maisto švaistymo), žmogaus teisių (ankstyvų santuokų, teisių į asmens tapatybės dokumentus), aplinkosaugos (jūrų vandens rūgštingumo) problematika.

Neintegruotų į strateginius planavimo dokumentus DVT uždavinių pavyzdžiai

- 12-o DVT 12.3 uždavinys „Iki 2030 m. per pusę sumažinti vienam gyventojui tenkantį pasaulinį maisto švaistymą mažmeniniu ir vartotojų lygiu, taip pat sumažinti maisto nuostolius gamybos ir tiekimo grandinėse, įskaitant nuostolius po derliaus nuėmimo“ neįtrauktas į strateginio planavimo dokumentus, nėra lokalizuoti JTO nustatyti rodikliai: a) maisto praradimo indeksas ir b) maisto švaistymo indeksas. Vienas Lietuvos gyventojas, Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, išmeta apie 37 kg maisto atliekų per metus⁴⁷, šio uždavinio rodiklis nėra parengtas iki šiol ir galimybės jį parengti numatytos svarstyti tik 2022 m.
- 17-o DVT 17.15 uždavinys „Išsaugoti vietą kiekvienos šalies nacionalinei politikai ir lyderystei nustatant ir įgyvendinant skurdo panaikinimo ir darnaus vystymosi politiką“ nėra įtrauktas į strateginio planavimo dokumentus, nors Lietuva privalo aktyviai dalyvauti tarptautinių organizacijų veikloje, siekiant visapusiškos globalios partnerystės ir pagalbos šalims, kurioms jos labiausiai reikia, uždavinio rodiklio rengimo galimybes planuojama svarstyti 2022 m.

16. Pagal DVT indeksą pirmaujančių užsienio šalių praktika rodo, kad nuosekliai ir kryptingai į strateginio planavimo dokumentus uždaviniai integruojami tada, kai tikslai įtraukiami į ilgalaikes strategijas, o uždaviniai numatomi Vyriausybės planuose.

Užsienio šalių praktika priėmus Darbotvarkę 2030

- Estijoje atskiro strateginio dokumento, skirto DVT įgyvendinimui, nėra, tačiau tai daroma taikant įvairaus lygio strateginius dokumentus, įtraukiant horizontalias strategijas (konkurencingumo strategija „Estija 2020“, Vyriausybės 2019–2023 m. veiksmų planas, darnaus vystymosi strategija „Tvari Estija 21“) ir sektorių plėtros planus. Tokia strateginio planavimo sistema užtikrina, kad visi vyriausybės strateginiai plėtros planai remia DVT įgyvendinimą. 2020 m. buvo parengta nauja ilgo laikotarpio strategija „Estija 2035“. DVT vadovautasi ir kuriant šią ilgalaikę strategiją, o DVT uždaviniai atitinkamai integruoti į vyriausybės strateginius plėtros planus. Visuose naujo laikotarpio strateginiuose dokumentuose turi būti aiškiai nustatyta, kaip numatoma įgyvendinti DVT uždavinius⁴⁸.
- Suomijos nacionalinė strategija „Suomija, kurios norime iki 2050 m. – visuomenės įsipareigojimas darnaus vystymosi klausimais“ buvo parengta dar iki Darbotvarkės 2030 priėmimo, todėl 2016 m. ji buvo išdėstyta nauja redakcija, atnaujinti pagrindiniai prioritetai, susiję su DVT. Nacionaliniu mastu Darbotvarkė 2030 yra daugelio nacionalinių strategijų ir planų pagrindas, įskaitant jos įgyvendinimo planą⁴⁹.

17. Vyriausybės patvirtintame 2021–2030 m. nacionaliniame pažangos plane⁵⁰ pateikiama šio plano tikslų sąsaja su DVT, taip sustiprinant siekį įgyvendinti tarptautinius susitarimus

⁴⁶ Vystomojo bendradarbiavimo komunikacijos gairės, 4 psl.

⁴⁷ Prieiga per internetą: <https://am.lrv.lt/lt/naujienos/visuomene-kvieciama-prisideti-kovojant-su-maisto-svaistymu> (žiūrėta 2021-05-18).

⁴⁸ Review of the implementation of the UN 2030 Agenda in Estonia, 2020, 10-12 psl.

⁴⁹ Finland report on the implementation of the 2030 Agenda for sustainable development, 2020, 58 psl.

⁵⁰ 2020-09-09 nutarimas Nr. 998.

darnaus vystymosi srityje. Plane pabrėžiama, kad kiekvienas pažangos uždavinys prisideda bent prie vieno DVT uždavinio, o strateginis tikslas – daugiau nei vieno darnaus vystymosi tikslo įgyvendinimas⁵¹ (2 lentelė).

2 lentelė. 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano strateginių tikslų sąsajos su DVT

Plano strateginis tikslas	„Lietuva 2030“ pažangos kryptys			JTO DVT
	 Sumani visuomenė	 Sumani ekonomika	 Sumanus valdymas	
1. Pereiti prie mokslo žinių, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą		✓		8,9,13,2,7, 11,12
2. Didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtraukti, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį	✓			1,3,5,8,10,13,2,4, 7,11,12,16,17
3. Didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams	✓			4,5,10,8,13
4. Stiprinti tautinį ir pilietinį tapatumą, didinti kultūros skvarbą ir visuomenės kūrybingumą	✓	✓	✓	4,8,11
5. Gerinti transporto, energetinį ir skaitmeninį vidinį ir išorinį junglumą		✓		7,9,13,11
6. Užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui	✓	✓		2,6,7,12,13,14, 15,11
7. Tvariai ir subalansuotai vystyti Lietuvos teritoriją ir mažinti regioninę atskirtį	✓	✓	✓	3,4,8,10,11
8. Didinti teisinės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą			✓	16,11
9. Stiprinti Lietuvos įtaką pasaulyje ir ryšius su diaspora	✓	✓	✓	16,17,7,8,10
10. Stiprinti nacionalinį saugumą	✓	✓	✓	16,9,11,4,13

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano 3 priedą

18. Nuo 2021 m., įsigaliojus Strateginio valdymo įstatymui, keičiama planavimo dokumentų sistema, kuri turėtų padėti integruoti nacionalinio, teritorinio, regioninio ir vietos savivaldos planavimo procesus, išgryninti planavimo dokumentų tarpusavio sąsajas ir įtaką lėšų planavimui ir kt. Vadovaujantis šiuo įstatymu, 2021–2030 m. nacionaliniame pažangos plane numatytiems pokyčiams įgyvendinti rengiamos nacionalinės plėtros programos. Atlikus išsamų DVT uždavinių ir plano uždavinių sąsajų vertinimą, svarbu į naujo periodo planavimo dokumentus sistemaiškai integruoti DVT ir uždavinius, numatyti juos įgyvendinančias priemones ir siektinus rodiklius. Matytume didesnę ir Vyriausybės kanceliarijos, kuri padeda Vyriausybei koordinuoti ministerijų ir kitų valstybės institucijų veiklą, įgyvendinant strateginio planavimo dokumentus, prisidėjimą prie Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo.

⁵¹ Ten pat, III sk. „Horizontalieji principai“.

1.2. Neužtikrinamas veiksmingas įgyvendinimo koordinavimas

19. Valstybės turėtų paskirstyti atsakomybes už DVT įgyvendinimą tarp institucijų⁵² ir sukurti formalizuotus tarpinstitucinius koordinavimo mechanizmus, kurie, įsitraukiant aukščiausio lygmens institucijoms, padėtų užtikrinti veiksmų suderinamumą tarp valstybės institucijų (horizontalus koordinavimas) ir su savivaldybėmis bei kitomis suinteresuotosiomis šalimis (vertikalus koordinavimas)⁵³.
20. Koordinuoti darnaus vystymosi principų įgyvendinimo veiksmus⁵⁴ bei DVT įgyvendinimą⁵⁵ Lietuvoje pavesta Aplinkos ministerijai. Vertinamuoju laikotarpiu ji Vyriausybei teikė informaciją bei siūlymus dėl Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo, nacionalinių DVT prioritetų, tačiau koordinavimo funkciją vykdė fragmentiškai: 2017–2018 m. rinko informaciją apie DVT uždavinių įgyvendinimo priemonių vykdymą, analizavo DVT rodiklių reikšmių pokyčius, vertino DVT įgyvendinimo Lietuvoje būklę; 2019–2020 m. teikė siūlymus dėl uždavinių įtraukimo į strateginio planavimo dokumentus. Ministerijos teigimu⁵⁶, tinkamai koordinavimo funkcijai užtikrinti buvo ribotos galimybės ir ištekliai: yra vienas etatas, skirtas darnaus vystymosi klausimams, kuriam priskirti ir nacionaliniai, ir tarptautiniai darnaus vystymosi klausimai.
21. Siekiant stiprinti darnaus vystymosi koordinavimą, Aplinkos ministerijai buvo pavesta sudaryti Nacionalinę darnaus vystymosi komisiją, kurios užduotis – atsižvelgiant į tarptautinius procesus, susijusius su vystymosi darbotvarke po 2015 m., padėti koordinuoti pagrindinių darnaus vystymosi principų, išdėstytų 1992 m. JTO aplinkos ir plėtros konferencijos deklaracijoje, JTO strategijoje „Darbotvarkė 21-ajam amžiui“ ir 2012 m. JTO darnaus vystymosi konferencijos „Rio+20“ išvadose, įgyvendinimą Lietuvoje⁵⁷. Komisijos funkcijos nebuvo atnaujintos nuo 2014 m., o nuo 2017 m. ji veiklos nevykdė. Siekiant suaktyvinti ir optimizuoti koordinavimo veiklą, ministerija teikė siūlymus, kad būtų tikslinga turėti vieną aukšto lygmens darnaus vystymosi politikos koordinavimo ir darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo priežiūros komisiją, sujungiant Nacionalinę darnaus vystymosi komisiją ir Valstybės pažangos tarybą, tačiau šie siūlymai nebuvo įgyvendinti⁵⁸. Ministerija 2016 m. sudarė tarpinstitucinę darbo grupę DVT įgyvendinimui koordinuoti, kuri parengė 2018 m. DVT įgyvendinimo Lietuvoje ataskaitą JTO, tačiau 2019–2020 m. jos posėdžių nebuvo organizuojama. Iš šalių, kurios pagal DVT indeksą yra dešimtuose, t. y. Švedijos, Suomijos, Estijos, Danijos, JTO teikiamų ataskaitų matyti, kad, siekiant DVT, ypač aktyvios yra tarpžinybinės darbo grupės.
22. Tarptautinėje praktikoje nurodoma, kad apie 65 proc. DVT uždavinių negali būti įgyvendinta be vietos valdžios įsitraukimo⁵⁹. Lietuvoje siekiant DVT dalyvauja ir savivaldybės, tačiau jų strateginio planavimo dokumentuose numatytų uždavinių sąsajos

⁵² A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews, 2018, 22-23 psl.

⁵³ Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2017, 66 psl.

⁵⁴ Vyriausybės 1998-09-22 nutarimu Nr. 1138 patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatai, 7.1 ir 8.1.1 p.

⁵⁵ Vyriausybės 2020-09-09 nutarimas Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“.

⁵⁶ Aplinkos ministerijos 2021-06-11 raštas Nr. (58)-D8(E)-4093.

⁵⁷ Vyriausybės 2000-07-28 nutarimas Nr. 888 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi komisijos sudarymo“.

⁵⁸ Aplinkos ministerijos raštai Vyriausybės kanceliarijai: 2017-01-27 Nr. (9-3)-D8-674, 2017-10-04 Nr. (9-3)-D8-6673, 2017-12-19 Nr. (9-3)-D8-8388, 2018-03-21 Nr. (9-3)-D8-1675 ir 2018-09-04 Nr. (53-1)-D8(E)-784, 2018-10-16 Nr. (53-1)-D8-4986.

⁵⁹ Sustainable development Report 2020. The sustainable development Goals and COVID-19.

su DVT nenurodytos. Lietuvos savivaldybių asociacijos teigimu⁶⁰, savivaldybėms trūksta žinių, kaip integruoti DVT į strateginio planavimo dokumentus, kokių veiksmų turėtų imtis siekiant įgyvendinti DVT, trūksta Aplinkos ministerijos, kaip koordinuojančios institucijos, iniciatyvų. Todėl nesudarytos prielaidos savivaldybėms tinkamai suplanuoti DVT įgyvendinimą.

23. Neretai įgyvendinant DVT uždavinius dalyvauja kelios institucijos, todėl svarbu nustatyti, kuri institucija bus koordinuojanti įgyvendinant konkretų uždavinį. Nustatyta, kad nepakankamai išgrynintos institucijų kaip koordinatorių atsakomybės:
 - įgyvendinant 41 (iš 157⁶¹) DVT uždavinį koordinuojanti institucija nenurodyta, pavyzdžiui, 16.6 uždavinio „Kurti veiksmingas, atsakingas ir skaidrias institucijas visais lygiais“;
 - įgyvendinant 38 (iš 157) DVT uždavinius nurodyta daugiau nei viena koordinuojanti institucija, pavyzdžiui, 5.1 uždavinį „Panaikinti visų formų moterų ir mergaičių diskriminaciją“ koordinuojančių institucijų nurodyta net 18: Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos, Aplinkos, Kultūros, Užsienio reikalų, Energetikos, Susisiekimo, Krašto apsaugos, Finansų, Žemės ūkio, Ūkio, Švietimo ir mokslo, Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos darbo birža, Valstybinė darbo inspekcija, Lietuvos statistikos departamentas, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Nacionalinė teismų administracija.
24. Nesant paskirto koordinatoriaus ar esant jų daugiau nei vienam, išlieka neaiškios atsakomybės tiek organizuojant uždavinio įgyvendinimą, tiek atsiskaitant už rezultatus.

1.3. Trūksta visuomenės informavimo ir suinteresuotųjų šalių įtraukimo

25. Valstybės turėtų didinti visuomenės informuotumą apie DVT ir užtikrinti suinteresuotųjų šalių įtraukimą į partnerystę⁶². Tai svarbu ir turi tęstis visą DVT įgyvendinimo laikotarpį: gali būti organizuojami mokymai (seminarai) valdžios institucijų ir kitų suinteresuotųjų šalių darbuotojams, rengiamos visuomenės informavimo kampanijos, konsultuojamasi su suinteresuotosiomis šalimis⁶³.
26. Siekiant užtikrinti veiksmingą visuomenės informavimą apie Darbotvarkėje 2030 iškeltus tikslus, suteikiančius galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateities kartoms, būtina kokybiškai, išsamiai ir laiku informuoti kiek galima platesnę visuomenės dalį ir skatinti jos sąmoningumą ir aktyvų dalyvavimą įgyvendinant DVT. 2019 m. tyrimų duomenimis⁶⁴, tik 24 proc. Lietuvos gyventojų yra girdėję apie DVT arba juos gerai žino. Per trejus metus gyventojų, žinančių, kas tai yra arba apie juos girdėjusių, dalis išaugo 4 proc. p. (nuo 20 proc. 2016 m. iki 24 proc. 2019 m.). Tais pačiais metais atlikta tarptautinė apklausa⁶⁵ atskleidė, kad pasaulio mastu šio rodiklio reikšmė yra triskart didesnė ir siekia

⁶⁰ 2021-02-18 susitikimas su Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovais.

⁶¹ 12 iš 169 uždavinių netaikytini Lietuvai.

⁶² A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews, 2018, 21–22 psl.

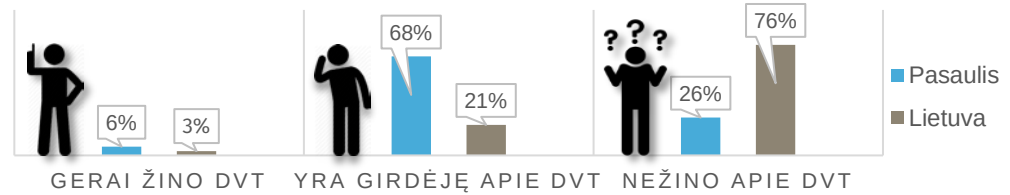
⁶³ Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2017, 20 psl.

⁶⁴ Rinkos tyrimų bendrovė „Sprinter tyrimai“ (2019), apklausa „Šalies gyventojų nuomonės tyrimas dėl investicijų panaudojimo“. Prieiga per internetą: <http://www.vbplatforma.org/LT/biblioteka/542> (žiūrėta 2021-05-18).

⁶⁵ Ipsos Survey for the World Economic Forum (2019). United Nations Sustainable Development Goals. Prieiga per internetą: https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2019-09/global_advisor-un_sdgs-report_-2019-09-06_0.pdf (žiūrėta 2021-05-18).

74 proc. (6 pav.). Naujausių tyrimų (2021 m.) duomenimis⁶⁶, gyventojų informuotumas apie DVT Lietuvoje nepakito – juos yra girdėję arba gerai žino tik 22 proc.

6 pav. DVT žinomumas Lietuvoje ir pasaulyje

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal „Sprinter tyrimai“ ir „Ipsos“ atliktų apklausų duomenis (2019 m.)

27. 2018 m. DVT įgyvendinimo Lietuvoje ataskaitoje nurodyta, kad, siekiant supažindinti visuomenę su DVT, buvo rengiami dokumentinių filmų festivaliai, fotografijų parodos, organizuojamos interaktyvios veiklos, protmūšiai ir diskusijos, informacija buvo sklaidžiama televizijos ir radijo laidose, socialiniuose tinkluose, viešajame transporte. Įvairiuose Lietuvos regionuose pasitelkti partneriai iš nevyriausybinų organizacijų (NVO)⁶⁷, švietimo, akademinio ir privataus sektoriaus. Pažymėtina, jog didžiąją dalį DVT projektų vykdė NVO, įsitraukdamos ne tik į nacionalinius, bet ir į ES remiamus projektus, skirtus globaliojo pilietiškumo kompetencijų plėtotei ir visuomenės informavimui apie DVT.
28. Ataskaitoje⁶⁸ nurodyta daug visuomenės informavimo priemonių, bet jos neužtikrino aukšto visuomenės informuotumo apie DVT lygio. Viena priežasčių gali būti ta, kad valstybės mastu DVT viešinimas nekoordinuojamas, nėra viešinimo plano, kuris užtikrintų kryptingą ir nuoseklų visuomenės informavimą, įtraukiant valstybės institucijas ir kitas suinteresuotąsias šalis.
29. Darbotvarkei 2030 m. įgyvendinti reikalingas integruotas suinteresuotųjų šalių požiūris į darnų vystymąsi ir kolektyvinius veiksmus visais lygmenimis, kad būtų galima įveikti iškeltus iššūkius, laikantis svarbiausio darbotvarkės principo – „nepalikti nieko nuošalyje“⁶⁹. Veiksmingai įtraukiant visas šalis pasiekama geresnių darnaus socialinio, ekologinio ir ekonominio vystymosi rezultatų. 2016–2020 m. į DVT įgyvendinimo planavimo, stebėsenos ir atsiskaitymo už rezultatus etapus suinteresuotosios šalys buvo įtrauktos per Nacionalinės darnaus vystymosi komisijos, Lietuvos statistikos departamento, tarpinstitucinės darbo grupės posėdžius, rengiant Lietuvos nacionalinę DVT ataskaitą ir 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą. Pažymėtina, kad priemonės buvo tik fragmentiškos: vyko tik keli posėdžiai, nebuvo kuriamas nuolatinis dialogas tarp viešojo ir privataus sektoriaus, visuomenės ir mokslo atstovų.

Suinteresuotųjų šalių įtraukimo į DVT įgyvendinimo procesus pavyzdžiai

- Įgyvendinimo planavimas. 2016-09-07 vykusiame Nacionalinės darnaus vystymosi komisijos posėdyje, kuriame svarstyti DVT įgyvendinimo planavimo ir kiti klausimai, dalyvavo ministerijų ir kitų valstybės institucijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Lietuvos pramoninkų konfederacijos, Nacionalinės nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platformos ir kitų organizacijų atstovai. 2020 m. Darnaus vystymosi ekspertų

⁶⁶ Rinkos tyrimų bendrovė „Sprinter tyrimai“ (2021), apklausa „Šalies gyventojų nuomonės tyrimas dėl vystomojo bendradarbiavimo ir tvarių finansų“. Prieiga per internetą: https://issuu.com/home/published/ataskaita_-_vystomojo_bendradarbiavimo_platforma_2 (žiūrėta 2021-06-23).

⁶⁷ Nacionalinės vystomojo bendradarbiavimo komisijos sudėtyje dalyvauja dvi „skėtinės“ nevyriausybines vystomojo bendradarbiavimo organizacijos (NVVBO platforma ir LITDEA), vienijančios 37 organizacijas.

⁶⁸ 2018 m. parengta JT darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo Lietuvoje ataskaita.

⁶⁹ Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2017, 9 psl.

tinklas, kurį sudaro nevyriausybinių organizacijų, akademinės bendruomenės, privataus ir viešojo sektoriaus atstovai, dalyvavo rengiant 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą.

- Stebėseną. 2016-12-15 Lietuvos statistikos departamento posėdyje svarstytas klausimas „Darnaus vystymosi rodikliai“ ir apžvelgta situacija Lietuvoje, dalyvavo ministerijų ir kitų valstybės institucijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Vilniaus universiteto, Lietuvos darbdavių konfederacijos, Lietuvos ūkininkų sąjungos ir kitų organizacijų atstovai.
- Atsiskaitymas už rezultatus. Ministerijų ir kitų valstybės institucijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Nacionalinės nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platformos, Lietuvos neįgalųjų forumo ir kitų organizacijų atstovai dalyvavo tarpinstitucinės darbo grupės, kuri dalyvavo rengiant Lietuvos DVT įgyvendinimo ataskaitą JTO, posėdžiuose 2017-12-01 ir 2018-03-23.

30. 97 šalių DVT ataskaitų apžvalgoje (2019–2020 m.)⁷⁰ pateikiamos įžvalgos, kad dauguma šalių praneša apie suinteresuotųjų šalių įtraukimą į konsultacijas, seminarus ar viešuosius klausymus, pvz.: Serbija pateikia ataskaitos priedą, kuriame skelbiamos rekomendacijos, kurias pateikė konsultuojančios nevyriausybines organizacijos; Suomijos ataskaitoje kai kuriuos skyrius rašė pačios suinteresuotosios šalys; Jungtinė Karalystė nurodo, kad yra priėmusi pilietinės visuomenės strategiją, siekdama sustiprinti pilietinių organizacijų vaidmenį.
31. JTO rekomendacijose pabrėžiama viešojo sektoriaus supažindinimo su DVT svarba⁷¹ kaip vienas pirminių žingsnių pasiruošiant įgyvendinti DVT, Europos regiono komiteto oficialiame pranešime⁷² pasisakoma, „kad ir politikams, ir valdymo institucijų darbuotojams reikia mokymų apie DVT ir praktikos“. Tačiau 2015 m. patvirtinus DVT ir vėlesniu laikotarpiu viešojo sektoriaus darbuotojams ir kitoms suinteresuotosioms šalims nebuvo organizuoti mokymai, tad skirtingose įstaigose supratimas apie DVT gali skirtis.

2. AR DUOMENŲ SISTEMA UŽTIKRINA DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLŲ PAŽANGOS STEBĖSENĄ

32. Siekiant įgyvendinti DVT, svarbu sukurti tinkamą duomenų sistemą: nustatyti rodiklius, vykdyti reguliarią įgyvendinimo stebėseną ir atsiskaityti už rezultatus. Kokybiški, prieinami, laiku parengti ir patikimi išskaidyti duomenys yra reikalingi siekiant padėti įvertinti pažangą ir užtikrinti, kad „niekas nebūtų paliktas nuošalyje“⁷³.

2.1. Rodiklių sistema turi trūkumų

33. JTO 169 DVT uždavinių įgyvendinimui matuoti nustatyti 247 rodikliai, kuriuos DVT įgyvendinančios valstybės turi lokalizuoti, t. y. atsižvelgdamos į JTO siūlomus rodiklius ir

⁷⁰ Partners for Review. Voluntary National Reviews submitted to the 2019 High-level Political Forum for Sustainable Development – A Comparative Analysis. Prieiga per internetą: <http://sdghelpdesk.unescap.org/e-library/voluntary-national-reviews-submitted-2019-high-level-political-forum-sustainable> (žiūrėta 2021-05-18); Partners For Review. 2020 Voluntary National Reviews - a snapshot of trends in SDG reporting. Prieiga internetu: <http://sdghelpdesk.unescap.org/e-library/2020-voluntary-national-reviews-snapshot-trends-sdg-reporting> (žiūrėta 2021-05-18).

⁷¹ A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews, 2018, 5 psl.

⁷² Europos regionų komiteto nuomonės „Darnaus vystymosi tikslai (DVT) – pagrindas ES ilgalaikei strategijai dėl darnios Europos iki 2030 m.“, 2019, Nr. ECON-VI/044, 31 p. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/d86dc377-127f-11ea-8c1f-01aa75ed71a1/language-lt/format-HTML> (žiūrėta 2021-05-18).

⁷³ 5290-osios GUID. Pagrindinių nacionalinių rodiklių rengimo ir naudojimo audito gairės, 2019, 6 psl.

šalies sąlygas, nustatyti geriausiai DVT uždavinių įgyvendinimo pažangą leidžiančius išmatuoti nacionalinius darnaus vystymosi rodiklius⁷⁴. Generalinė Asamblėja 2017-07-06 priėmė Rezoliuciją dėl visuotinės DVT statistinių rodiklių sistemos. Rezoliucijoje numatyta, kad 2020 ir 2025 m. JTO rodiklių sistema bus peržiūrima ir papildyta, bus atsisakyta neaktualių ir įtraukta naujų DVT rodiklių.

34. Lietuvoje DVT rodiklių įgyvendinimo stebėsenai vykdyti reikalingų statistinių rodiklių rengimą ir sklaidą koordinuoja Lietuvos statistikos departamentas⁷⁵. Nustatyti nacionaliniai DVT rodikliai kasmet skelbiami bendradarbiaujant su kitomis institucijomis departamento parengtame Nacionalinių darnaus vystymosi rodiklių sąrašė⁷⁶.
35. Nacionaliniame DVT rodiklių sąrašė pateikiama informacija apie DVT tikslus, uždavinius, JTO rodiklius, nacionalinius rodiklius, jų matavimo vienetus, faktines reikšmes ir institucijas, atsakingas už rodiklių duomenų pateikimą. Pagal šį sąrašė už duomenų pateikimą yra atsakingos 29 institucijos⁷⁷, iš kurių 22⁷⁸ yra departamento sudarytos tarpinstitucinės darbo grupės, kurios tikslas – spręsti praktinius ir metodinius su rodiklių reikšmių teikimu susijusius klausimus, sudėtyje⁷⁹.
36. 2021 m. atlikto tyrimo duomenys⁸⁰ rodo, kad šalių DVT stebėsenos pastangos vis didėja. Daugelis apklausoje dalyvavusių šalių (36 iš 48) pritaikė DVT sistemą savo šalies kontekstui ir nustatė nacionaliniu mastu svarbių rodiklių sąrašė. Vidutiniškai nacionalinį DVT rodiklių sąrašė sudaro apie 129 rodikliai.
37. Pagal Nacionalinį darnaus vystymosi rodiklių sąrašė, Lietuvoje 73 proc. JTO rodiklių (179 iš 247) yra lokalizuoti. 7 proc. (17 iš 247) rodiklių nustatyti kaip netaikytini šaliai, tačiau metodikos ar kriterijų, kuriais remiantis sprendžiama dėl rodiklių aktualumo šaliai, nėra, o Lietuvos statistikos departamentas rodiklius vertina individualiai, vadovaudamasis bendrais principais, ar matuojamas reiškinys yra būdingas šaliai, ar ne (5 priedas). Lietuvos statistikos departamentas yra nurodęs⁸¹, kad planuoja šaliai netaikytinų ar neaktualių DVT rodiklių priskyrimo metodus aptarti Lietuvos statistikos departamento sudarytoje tarpinstitucinėje darbo grupėje. Likę 20 proc. rodiklių (51 iš 247) nelokalizuoti dėl šių priežasčių (6 priedas):

⁷⁴ „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 59 ir 75 p.

⁷⁵ Vyriausybės 2018-06-06 nutarimu Nr. 528 patvirtinti Lietuvos statistikos departamento nuostatai.

⁷⁶ Nacionalinis darnaus vystymosi rodiklių sąrašė. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/nacionaliniai-darnaus-vystymosi-rodikliai> (žiūrėta 2021-05-18).

⁷⁷ Lietuvos statistikos departamentas (85 rodikliai), Aplinkos ministerija (32 rodikliai), Higienos institutas (16), Užsienio reikalų ministerija (16), Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas (11), Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (11), Vidaus reikalų ministerija (8), Lietuvos bankas (7), Sveikatos apsaugos ministerija (6), Finansų ministerija (5), Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (5), Informatikos ir ryšių departamentas (2), Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (2), Ryšių reguliavimo tarnyba (2), Specialiųjų tyrimų tarnyba (2), Žemės ūkio ministerija (2), Ekonomikos ir inovacijų ministerija (1), Energetikos ministerija (1), Informacinės visuomenės plėtros komitetas (1), Kalėjimų departamentas (1), Kultūros ministerija (1), Lietuvos geologijos tarnyba (1), Muitinės departamentas (1), Registrų centras (1), Valstybės tarnybos departamentas (1), Valstybinė darbo inspekcija (1), Valstybinė miškų tarnyba (1), Viešųjų pirkimų tarnyba (1) ir Vyriausioji rinkimų komisija (1).

⁷⁸ Darbo grupėje nedalyvauja Lietuvos bankas, Energetikos ir Kultūros ministerijos, Lietuvos geologijos tarnyba, Muitinės ir Valstybės tarnybos departamentai, Valstybinė miškų tarnyba.

⁷⁹ Lietuvos statistikos departamento generalinio direktoriaus 2020-02-18 įsakymas Nr. DJ-83 „Dėl tarpinstitucinės Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 metų įgyvendinimo stebėsenai reikalingų rodiklių rengimo darbo grupės sudarymo“.

⁸⁰ Nepriklausomų ekspertų iš Darnaus vystymosi tinklo vykdyta apklausa dėl nacionalinių DVT koordinavimo ir įgyvendinimo mechanizmų centriniu / federaliniu vyriausybės lygiais. Sustainable development Report 2021. The Decade of Action for the Sustainable Development Goals.

⁸¹ 2021-06-07 raštas Nr. SD-500.

- 14 jų nelokaluoti⁸², nes nėra duomenų šaltinių jų reikšmėms apskaičiuoti. Pavyzdžiui, nėra duomenų šaltinių 3-io DVT 3.5.1 rodiklio „Gydymo intervencijų (farmakologinių, psichosocialinių, reabilitacinių ir tolesnės priežiūros paslaugų) psichoaktyvių medžiagų vartotojams aprėptis“ reikšmei apskaičiuoti, nes reprezentatyvūs tyrimai neatliekami. Rodiklio rengimo galimybes planuojama svarstyti 2021 m.;
- 8⁸³ į JTO rodiklių sąrašą įtraukti 2020 m., todėl departamentas 2021–2022 m. planuoja vertinti jų aktualumą šaliai ir svarstyti galimybes rengti duomenis. Pavyzdžiui, 3-iojo DVT 3.d.2 rodiklis „Kraujo infekcijų dėl pasirinktų antimikrobinėms medžiagoms atsparių organizmų dalies mažinimas“ yra naujas JTO rodiklis, į sąrašą įtrauktas 2020 m., todėl jo rengimo galimybes planuojama svarstyti 2021 m.;
- 29⁸⁴ nebuvo lokalizuoti, bet departamentas planuoja jų aktualumą šaliai ir galimybes rengti duomenis 2021–2022 m. Pavyzdžiui, 4-o DVT 4.2.1 rodiklį „Vaikų iki 5 m. amžiaus, kurių sveikatos, mokymosi ir psichosocialinis vystymasis nėra sutrikęs, dalis pagal lytį“ Higienos institutas galės pateikti nuo 2022 m., kai duomenys bus sukaupti Vaikų sveikatos stebėsenos informacinėje sistemoje.

38. Nustatėme atvejų, kai lokalizuoti rodikliai neatitinka JTO nustatytų rodiklių apibrėžčių: matuojama tik dalis DVT uždavinio arba nematuojama pagal nustatytus demografinius ir kitus požymius. Tai svarbu, kad būtų įgyvendintas Darbotvarkės 2030 principas „nieko nepalikti nuošalyje“⁸⁵.

Iš dalies lokalizuotų DVT rodiklių pavyzdžiai

- JTO 1-o DVT rodikliui „1.4.2. (a) Dokumentais teisiškai patvirtintas žemėvaldos teises turinčių ir (b) dėl šių savo teisių turėjimo užtikrintų suaugusių gyventojų dalis pagal lytį ir žemėvaldos formą“ nustatytas nacionalinis rodiklis „1.4.2. Valstybinę žemę nuomojančių 18 m. ir vyresnių gyventojų dalis, palyginti su bendru šio amžiaus gyventojų skaičiumi“ apima tik vieną žemėvaldos formą (valstybinės žemės nuomą), nevertinama dėl šių teisių turėjimo užtikrintų gyventojų dalis.
 - JTO 6-o DVT rodikliui „6.3.1. Saugiai tvarkomų buitinių ir pramoninių nuotekų srautų dalis“ nustatytas nacionalinis rodiklis „6.3.1. Gyventojai, aprūpinami centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, palyginti su visais gyventojais“ neapima pramoninių nuotekų srautų.
 - JTO 3-io DVT rodikliui „3.3.1. Naujų ŽIV infekcijos atvejų, tenkančių 1 tūkst. neinfekuotų gyventojų, skaičius pagal lytį, amžių ir pagrindines rizikos grupes“ nustatytas nacionalinis rodiklis „3.3.1. Naujai nustatytų ŽIV nešiotojų skaičius“ išskiria tik lyties požymius, nors JTO rodiklio apibrėžime nurodyta, kad vertinama pagal lyties, amžiaus ir rizikos grupių požymius.
-

39. Siekiant vertinti pažangą, svarbu nustatyti rodiklių pradines ir siektinas reikšmes, tačiau:

- 23 proc. (42 iš 179 lokalizuotų) rodiklių nebuvo nustatytos pradinės 2015 m. reikšmės;
- tik 17 proc. (30 iš 179 lokalizuotų) rodiklių nustatytos siektinos reikšmės (kiekybiniai tikslai) nacionaliniu lygiu 2030 m. (7 priedas). Atkreipiame dėmesį, kad 13-am DVT

⁸² 1.b.1; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 3.5.1; 4.2.1; 5.2.2; 5.6.1; 10.3.1; 10.7.1; 11.7.2; 16.2.1; 16.2.3; 16.3.1 rodikliai. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/darnaus-vystymosi-rodikliai> (žiūrėta 2021-05-18).

⁸³ 1.a.1; 3.d.2; 4.1.2; 4.c.1; 12.c.1; 13.2.2; 15.b.1; 17.3.1 rodikliai. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/darnaus-vystymosi-rodikliai> (žiūrėta 2021-05-18).

⁸⁴ 1.5.1; 1.5.3; 2.3.1; 2.3.2; 3.b.3; 7.a.1; 8.3.1; 8.8.2; 9.a.1; 10.4.2; 10.7.2; 11.5.1; 11.7.1; 11.b.1; 12.3.1; 12.6.1; 13.1.1; 13.1.2; 16.1.2; 16.1.3; 16.3.3; 16.4.1; 16.10.1; 16.b.1; 17.7.1; 17.9.1; 17.15.1; 17.16.1; 17.17.1 rodikliai. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/darnaus-vystymosi-rodikliai> (žiūrėta 2021-05-18).

⁸⁵ „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 48 p.

„Kova su klimato kaita“ nėra nustatytų siektinų reikšmių 2030 m., nors jo pasiekimas kelia didžiausių iššūkių.

40. Politikos formuotojams siekiant priimti pagrįstus sprendimus, reikalingi laiku pateikiami, kokybiški, atviri ir detalūs duomenys, kurių svarba ypač išryškėjo COVID-19 pandemijos metu. Vertindami informacijos apie DVT rodiklių įgyvendinimą 2016–2019 m.⁸⁶ surinkimą, nustatėme, kad jų reikšmių teikimas nesuteikia galimybių pamatuoti DVT uždavinių įgyvendinimo lygį: 15 proc. (27 iš 179) lokalizuotų DVT rodiklių faktinių reikšmių teikimo nuoseklumas nesudarė prielaidų rodiklių įgyvendinimo progresui įvertinti, iš jų:

- 12 rodiklių⁸⁷ faktinė reikšmė pateikiama tik vienu (iš ketverių) metų;
- 15 rodiklių⁸⁸ faktinės reikšmės vertinamuoju laikotarpiu nebuvo pateiktos.

Lietuvos statistikos departamento teigimu⁸⁹, kai kurių DVT rodiklių faktinės reikšmės neskelbiamos kasmet, atsižvelgiant į atliekamų statistinių tyrimų periodiškumą pagal teisės aktų nuostatas bei informacijos aktualumą. Kai kurių vertinamų reiškinų kasmetiniai rodiklių reikšmių pokyčiai nėra ženklūs, todėl atlikti tokius tyrimus nėra tikslinga ir dėl didelių kaštų.

2.2. Nesukurtas veiksmingas stebėsenos ir atsiskaitymo už rezultatus mechanizmas

41. Atsiskaitymas už DVT įgyvendinimo rezultatus apima pažangos vertinimą ir informacijos apie pasiektus rezultatus parengimą⁹⁰. Atsiskaitoma tarptautiniu, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis. Rekomenduojama, kad visos valstybės per DVT įgyvendinimo laikotarpį JTO pateiktų ne mažiau kaip 2 savanoriškas ataskaitas⁹¹. ES institucijos yra priėmusios sprendimą atsiskaityti JTO už DVT įgyvendinimą ES lygiu⁹². Valstybės taip pat yra raginamos atlikti jų pačių vadovaujamas ir jų pačių inicijuojamas reguliarias ir visa apimančias pažangos peržiūras nacionaliniu lygiu⁹³.
42. Atsiskaitymas už DVT įgyvendinimo rezultatus gali būti integruotas į jau egzistuojančias sistemas, naudojamas šalies pažangai stebėti, tačiau nacionalinės sistemos turi būti pritaikytos DVT įgyvendinimo pažangos rezultatams stebėti⁹⁴. Institucijos už savo veiklos rezultatus atsiskaito rengdamos metinių veiklos planų įgyvendinimo ataskaitas, bet atsiskaitymas už DVT įgyvendinimo rezultatus į šią atsiskaitymo sistemą nėra integruotas.

⁸⁶ Duomenys apie faktines 2020 m. rodiklių reikšmes skelbiamos 2021 m. liepos mėn.

⁸⁷ 3.8.1; 3.9.1; 3.a.1; 4.1.1; 4.3.1; 6.5.1; 10.1.1; 14.6.1; 14.7.1; 14.b.1; 15.9.1; 16.7.2 rodikliai. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/darnaus-vystymosi-rodikliai> (žiūrėta 2021-05-18).

⁸⁸ 1.4.1; 3.7.1; 3.8.2; 4.6.1; 5.2.1; 5.4.1; 5.b.1; 8.4.1; 9.1.1; 11.1.1; 11.2.1; 12.2.1; 15.3.1; 16.1.4; 17.19.1 rodikliai. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/darnaus-vystymosi-rodikliai> (žiūrėta 2021-05-18).

⁸⁹ 2021-06-07 raštas Nr. SD-500.

⁹⁰ A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews, 2018, 29 psl.

⁹¹ Prieiga per internetą: <https://sdgaccountability.org/working-with-formal-processes/contributing-to-voluntary-national-reviews-vnr/#easy-footnote-bottom-4-553> (žiūrėta 2021-05-18).

⁹² Tarybos, Taryboje posėdžiavusių valstybių narių Vyriausybės atstovų, Europos Parlamento ir Komisijos bendras pareiškimas „Naujasis Europos konsensusas dėl vystymosi „Mūsų pasaulis, mūsų orumas, mūsų ateitis“ Nr. 2017/C 210/01.

⁹³ „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, 79 p.

⁹⁴ Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development - Reference Guide for UN Country Teams, 2017, 100 psl.

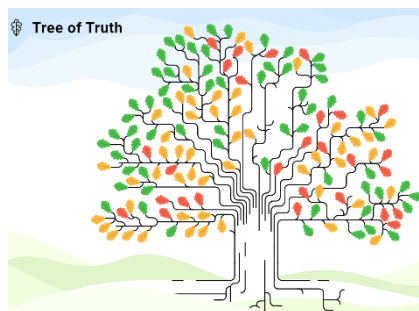
Vyriausybės 2017–2019 m. metinėse veiklos ataskaitose DVT įgyvendinimo rezultatai neišskirti, nepateiktos veiklos rezultatų ir DVT sąsajos (pavyzdys).

Veiklos ataskaitose pateikti su DVT pasiekimu susiję duomenys

2017–2019 m. Vyriausybės veiklos ataskaitose Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo pažangos rezultatai nenurodyti. Jose nėra sisteminės informacijos apie DVT įgyvendinimo rodiklius ir jų analizės. Pateikta informacija apie pavienius Darbotvarkės 2030 įgyvendinimo rezultatus, pvz.: 2017 ir 2018 m. ataskaitose pateikiama informacija apie aplinkos veiksmingumo indeksą ir vystomojo bendradarbiavimo projektus. 2019 m. ataskaitoje nurodyta, kad 2019 m. patvirtintos Lietuvos urbanistinės politikos pagrindinės kryptys, kurios bus integruotos į Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendinius, ir jų įgyvendinimo rekomendacijos, nusakančios darnaus vystymosi tikslų taikymą planuojant ir vystant įtraukias, saugias, atsparias ir tvarias urbanizuotas ir urbanizuojamas teritorijas.

43. 2021–2030 m. nacionaliniu pažangos planu⁹⁵ patvirtintas įsipareigojimas siekti įgyvendinti tarptautinius susitarimus darnaus vystymosi srityje. Šio plano įgyvendinimo stebėseną vykdo Finansų ministerija kartu su Vyriausybės strateginės analizės centru, o koordinuoja⁹⁶ Vyriausybės kanceliarija. Nustatyta, kad pasiekta pažanga kartą per metus turi būti svarstoma Valstybės pažangos taryboje kartu su pažanga, pasiekta įgyvendinant Valstybės pažangos strategiją. Plane nustatyti rodikliai apima tik 15 proc. (26 iš 179) lokalizuotų rodiklių, todėl nėra aišku, kaip bus užtikrinta likusiųjų 153 pažangos stebėseną. Lietuvos statistikos departamento teigimu⁹⁷, labai svarbu nacionaliniu teisės aktu nustatyti institucijas, atsakingas už DVT tikslų įgyvendinimą ir stebėseną, šaliai aktualių DVT rodiklių sąrašą, įskaitant rodiklių esamas ir siektinas reikšmes. Kaip gerosios praktikos pavyzdį galėtume pateikti Estijoje taikomą praktiką, kai pagrindiniai vyriausybės rodikliai, įskaitant darnaus vystymosi, yra prieinami interaktyviame statistikos žemėlapyje „Tiesos medis“, kuris parodo ne tik faktines rodiklių reikšmes, bet ir jų būseną, lyginant su Europos vidurkiu, ir kitimo tendencijas. Rodikliai pagrįsti Estijos vyriausybės 2021–2023 m. veiksmų planu, plėtros strategija „Estija 2035“ ir strategija „Tvari Estija 21“.

Estijos rodiklių stebėsenos pavyzdys

Estijoje DVT įgyvendinimo stebėseną pagrįsta nacionaliniais darnaus vystymosi rodikliais ir reguliariai skelbiama darnaus vystymosi rodiklių ataskaita, kurią Estijos statistikos tarnyba rengia bendradarbiaudama su Vyriausybės kanceliarija ir ministerijomis. „Tiesos medis“ iš viso apima 145 rodiklius su konkrečiais tikslais. Žalieji lapai rodo, kad tikslas buvo pasiektas, geltoni lapai rodo, kad yra spraga, tačiau padaryta tam tikra pažanga, o raudoni lapai rodo, kad yra spraga ir nebuvo padaryta pažangos siekiant laukiamų rezultatų⁹⁸.

44. Reguliarios ir visapusiškos DVT įgyvendinimo pažangos peržiūros nacionaliniu lygiu reikalingos DVT įgyvendinimo pažangai, uždavinių integravimo į strateginio planavimo dokumentus bei įgyvendinamų priemonių veiksmingumui įvertinti, bet Lietuva nėra atlikusi reguliarių, visapusiškų DVT įgyvendinimo pažangos peržiūrų. Vyriausybės

⁹⁵ Vyriausybės 2020-09-09 nutarimas Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“.

⁹⁶ Strateginio valdymo įstatymas, 15 str. 5 d

⁹⁷ 2021-06-07 raštas Nr. SD-500.

⁹⁸ Statistics Estonia's Tree of Truth – a benchmark for important national indicators. Prieigą per internetą: <https://tamm.stat.ee/> (žiūrėta 2021-05-18).

kanceliarijos teigimu⁹⁹, planuojama Vyriausybės ataskaitose 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano tikslų įgyvendinimą susieti su darnaus vystymosi tikslais.

45. Įgyvendindama JTO iniciatyvą, 2018 m. Lietuva parengė savanorišką DVT įgyvendinimo ataskaitą, bet ji nėra visa apimanti: nors informacija pateikta pagal kiekvieną DVT, ji neapima visų uždavinių ir jų rodiklių (pavyzdys).

Lietuvos 2018 m. savanoriškoje DVT įgyvendinimo ataskaitoje neaptartų uždavinių pavyzdys

Aprašant 6 DVT įgyvendinimą, kuris apima 8 uždavinius, nepateikta informacijos apie šių uždavinių įgyvendinimo progresą: 6.a. „Iki 2020 m. apsaugoti ir atkurti su vandeniu susijusias ekosistemas, įskaitant kalnus, miškus, pelkes, upes, vandeninguosius sluoksnius ir ežerus“, 6.a. „Iki 2030 m. plėsti tarptautinį bendradarbiavimą ir paramą gebėjimams stiprinti, skirtą besivystančioms šalims, įgyvendinant su vandeniu ir sanitarija susijusių veiklų ir programas, įskaitant vandens surinkimą, gėlinimą, vandens naudojimo veiksmingumą, nuotekų tvarkymą, atliekų perdirbimo ir pakartotinio naudojimo technologijas“, 6.b. „Remti ir stiprinti vietos bendrovių dalyvavimą vandens valdymo ir sanitarijos gerinimo procese“. Pateikta tik dalis 6 DVT uždavinių rodiklių: 6.1–6.2 DVT uždavinių rodikliai ir vienas 6.3 DVT uždavinio rodiklis.

46. Ataskaitos rengimą koordinavo tarpinstitucinė darbo grupė¹⁰⁰. Ataskaita apsvairstyta ir patvirtinta Vyriausybės pasitarime. Seimas 2018 m. priėmė rezoliuciją¹⁰¹, kurioje pažymėjo, kad Lietuvos JTO teiktoje nacionalinėje ataskaitoje DVT įgyvendinimui įvertinti dominuoja sektorinis požiūris į valstybės raidą ir nepakankamai atskleistas skirtinguose sektoriuose įgyvendintų priemonių poveikis konkrečioms darnaus vystymosi tikslams, todėl buvo skatinama integruoti darnaus vystymosi tikslus ir atitinkamus uždavinius į rengiamus viešosios politikos ilgalaikius ir vidutinės trukmės (iki 2030 m.) strateginius dokumentus bei užtikrinti jų sinergiją.
47. Lietuva nėra suplanavusi, koku periodiškumu teiks savanoriškas DVT įgyvendinimo ataskaitas JTO. Per penkerius metus (2016–2020 m.) pateikta viena ataskaita. Daugiau nei pusė (5 iš 8) Šiaurės Europos regiono šalių šias ataskaitas teikia kas ketverius metus: Estija ir Suomija (2016 ir 2020 m.), Danija, Norvegija ir Švedija (2017 ir 2021 m.).
48. INTOSAI modelis yra grįstas grįžtamojo ryšio ciklu: jei rengiant DVT įgyvendinimo ataskaitas ir atsiskaitant už įgyvendinimo rezultatus nustatoma, kad pažanga neatitinka lūkesčių, arba jei nepasiekti tarpiniai tikslai, atsakingos institucijos turi imtis papildomų priemonių¹⁰². Užtikrinus periodišką atsiskaitymą už DVT įgyvendinimo rezultatus, būtų sudaromos prielaidos laiku nustatyti nepakankamą pažangą ir imtis veiksmų pažangai bei DVT įgyvendinimui užtikrinti.

L. e. p. Valdymo audito departamento direktorė

Sigita Gorovniova

Grupės vadovė

Jūratė Dilienė

⁹⁹ 2021-06-15 raštas Nr. S-1904.

¹⁰⁰ Aplinkos ministro 2017-11-09 įsakymas Nr. D1-920 „Dėl darbo grupės Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 metų įgyvendinimui Lietuvoje koordinuoti sudarymo“.

¹⁰¹ Seimo 2018-09-28 rezoliucija Nr. XIII-1514 „Dėl Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo Lietuvoje“.

¹⁰² A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews, 2018, 29 psl.

PRIEDAI

Vertinimo ataskaitos

„Lietuvos pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus“

1 priedas

Vertinimo apimtis ir metodai

Vertinimo apimtis

Vertinimo tikslas – pagal INTOSAI modelį įvertinti, ar Lietuvoje yra užtikrintas pasirengimas įgyvendinti DVT.

Pagrindiniai vertinimo klausimai:

- ar Lietuva įsipareigojo siekti DVT;
- ar paskirstyta atsakomybė už DVT įgyvendinimą ir įgyvendinimui reikalingi išteklių;
- ar informuojama ir konsultuojamasi DVT klausimais;
- ar parengti planai DVT ir jų uždaviniams įgyvendinti;
- ar sukurta rodiklių, stebėsenos ir atsiskaitymo už rezultatus sistema.

Vertinimo subjektai – Vyriausybės kanceliarija ir Aplinkos ministerija. Informaciją taip pat rinkome Lietuvos statistikos departamente. Organizavome susitikimus su Lietuvos savivaldybių asociacijos, programos „Kurk Lietuvai“, Nacionalinės nevyriausybinių organizacijų koalicijos, Vartotojų aljanso, Nacionalinio švietimo nevyriausybinių organizacijų tinklo, Vystomojo bendradarbiavimo platformos atstovais.

Vertinamas laikotarpis – 2016–2020 m. Siekiant įvertinti pokyčius, buvo nagrinėjamas 2021–2030 m. nacionalinis pažangos planas, 2021 m. Darnaus vystymosi ataskaita su joje pateiktais šalių indeksais ir gyventojų apklausos Lietuvoje duomenys.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
1.1. Trūksta nuoseklių sąsajų su strateginiais planavimo dokumentais	<p><u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbotvarkę 2030; • Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją; • Valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2030“; • Seimo 2018-09-28 rezoliuciją „Dėl Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo Lietuvoje“; • 2014–2020 m. nacionalinę pažangos programą; • 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą; • 2018 m. DVT įgyvendinimo Lietuvoje ataskaitą; • 2019 m. „Kurk Lietuvai“ DVT rekomendacijų rinkinį. <p><u>Apklausos</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausimynas Aplinkos ministerijai. • Klausimynas Vyriausybės kanceliarijai. <p><u>Pokalbis su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Aplinkos ministerijos atstovais. • Programos „Kurk Lietuvai“ atstovais. <p><u>Kiti pagrindiniai šaltiniai:</u></p>	Surinkti ir įvertinti informaciją apie Lietuvos įsipareigojimą siekti DVT ir DVT įgyvendinimo planavimą.

Ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<ul style="list-style-type: none"> „A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews“, 2018 2016 m. tikslų, uždavinių ir pažangą atspindinčių rodiklių suvestinė. 	
1.2. Neužtikrinamas veiksmingas įgyvendinimo koordinavimas	<p><u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> Institucijų nuostatus; Tarpinstitucinius veiklos planus; XVI–XVIII Vyriausybės programas; Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją; 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą; Aplinkos ministerijos sudarytos tarpinstitucinės darbo grupės posėdžių protokolus; Nacionalinės darnaus vystymosi komisijos posėdžių protokolus; 2016 m. tikslų, uždavinių ir pažangą atspindinčių rodiklių suvestinę. <p><u>Apklauso</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Klausimynas Aplinkos ministerijai; Klausimynas Vyriausybės kanceliarijai. <p><u>Pokalbiai su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Aplinkos ministerijos atstovais; Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovais; Programos „Kurk Lietuvai“ atstovais. <p><u>Kiti pagrindiniai šaltiniai:</u> „Delivering the Sustainable Development Goals at local and regional level“, Subgroup on „Delivering SDGs at local and regional level“, 2018.</p>	Surinkti ir įvertinti informaciją apie atsakomybių ir išteklių pasiskirstymą.
1.3. Trūksta visuomenės informavimo ir suinteresuotųjų šalių įtraukimo	<p><u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2018 m. DVT įgyvendinimo Lietuvoje ataskaitą ir ją rengusios darbo grupės posėdžių protokolus; Nacionalinės darnaus vystymosi komisijos protokolus; Aplinkos ministerijos sudarytos tarpinstitucinės darbo grupės posėdžių protokolus; Lietuvos statistikos departamento protokolus. <p><u>Apklauso</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Klausimynas Aplinkos ministerijai; Klausimynas Lietuvos statistikos departamentui; Klausimynas Vyriausybės kanceliarijai. <p><u>Pokalbiai su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Aplinkos ministerijos atstovais; Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovais; Programos „Kurk Lietuvai“ atstovais. <p><u>Kiti pagrindiniai šaltiniai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 2016 m. ir 2019 „Sprinter tyrimai“ bei 2019 m. „Ipsos“ atliktos apklauso; „A Practical Guide To Government SDG Preparedness Reviews“, 2018. 	Surinkti ir įvertinti informaciją apie visuomenės informavimą, suinteresuotųjų šalių įtraukimą.
2.1. Rodiklių sistema turi trūkumų	<p><u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> Aplinkos ministerijos ir Lietuvos statistikos departamento nuostatus; Nacionalinių darnaus vystymosi rodiklių sąrašą; 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą. <p><u>Apklauso</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Klausimynas Aplinkos ministerijai; Klausimynas Lietuvos statistikos departamentui. <p><u>Pokalbiai su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Aplinkos ministerijos atstovais; Lietuvos statistikos departamento atstovais. 	Surinkti ir įvertinti informaciją apie DVT įgyvendinimo rodiklių sistemą ir jos stebėseną
2.2. Nesukurta veiksmingas stebėsenos ir atsiskaitymo mechanizmas	<p><u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> Darbotvarkę 2030; 2018 m. DVT įgyvendinimo Lietuvoje ataskaitą ir ją rengusios darbo grupės posėdžių protokolus; Vyriausybės ir ministerijų 2017–2019 m. veiklos ataskaitas; 	Surinkti ir įvertinti informaciją apie atsiskaitymo už rezultatus sistemą.

Ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<ul style="list-style-type: none">• Seimo 2018-09-28 rezoliuciją „Dėl Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo Lietuvoje“;• Strateginio valdymo įstatymą. <p><u>Apklausos</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Klausimynas Aplinkos ministerijai;• Klausimynas Vyriausybės kanceliarijai. <p><u>Pokalbiai su:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Aplinkos ministerijos atstovais;• Vyriausybės kanceliarijos atstovais;• Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovais;• Programos „Kurk Lietuvai“ atstovais. <p><u>Kiti pagrindiniai šaltiniai:</u></p> <p>JTO duomenų bazė.</p>	

Vertinimo ataskaitos

„Lietuvos pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus“
2 priedas

2015–2021 (I ketv.) valstybiniai auditai su DVT siejamose srityse

DVT/ Metai	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	<u>Ar teikiamos socialinės paslaugos tenkina didėjančius senyvo amžiaus asmenų poreikius</u>		<u>Ar užtikrinamas būsto prieinamumas mažas pajamas gaunantiems gyventojams</u>		<u>Ar socialinė parama užtikrina skurdžiai gyvenančių asmenų minimalius vartojimo poreikius ir skatina įsitraukti į darbo rinką</u>	<u>Asmenų su negalia socialinė integracija</u>	
2		<u>Valstybinės žemės valdymas įgyvendinant žemės tvarkymo ir administravimo programą</u>			<u>Ar socialinė parama užtikrina skurdžiai gyvenančių asmenų minimalius vartojimo poreikius ir skatina įsitraukti į darbo rinką</u>		
3	<u>Visuomenės sveikatos stiprinimo organizavimas savivaldybėse</u>	<u>Ar užtikrinamas kompensuojamųjų generinių vaistų prieinamumas</u>	<u>Savižudybių prevencija ir pagalba asmenims, susijusiems su savižudybės rizika</u>	<u>Asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir orientacija į pacientą</u>	<u>Ar užtikrinamas vaikų sveikatos stiprinimas</u>		
				<u>Asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybė: saugumas ir veiksmingumas</u>			
4	<u>Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas</u>	<u>Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas</u> <u>Ar pasiekti mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais programų tikslai</u>	<u>Ar gali gerėti Lietuvos mokinių pasiekimai</u>	<u>Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų ateičiai užtikrinti</u>		<u>Ar profesinis mokymas organizuojamas efektyviai</u>	<u>Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus</u>
5							
6						<u>Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas</u>	

DVT/ Metai	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
7	<u>Valstybinio audito ataskaitoje „Elektros energetikos sektoriaus pertvarka“ pateiktos rekomendacijos įgyvendinimas</u>			<u>Energijos vartojimo efektyvumo tikslų pasiekimas</u>		<u>Daugiabučių namų atnaujinimas (modernizavimas)</u>	
8	<u>Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas</u>	<u>Jaunimo politikos strateginis planavimas ir priemonių įgyvendinimas</u> <u>Ūkio plėtros ir konkurencingumo didinimo programos priemonių vykdymas;</u> <u>Valstybei svarbūs ekonominiai projektai;</u>	<u>Valstybės institucijų ir įstaigų veiksmai pritraukiant užsienio investicijas</u> <u>Žmogiškųjų išteklių valdymas viešojo administravimo institucijose</u>		<u>Kaip Valstybinė darbo inspekcija užtikrina saugų ir legalų dalyvavimą darbo rinkoje</u> <u>Ar socialinė parama užtikrina skurdžiai gyvenančių asmenų minimalius vartojimo poreikius ir skatina įsitraukti į darbo rinką</u>	<u>Asmenų su negalia socialinė integracija</u>	
9	<u>Biometrinių asmens dokumentų gamyba</u>	<u>Ar užtikrinamas viešojo sektoriaus turimų duomenų atvėrimas</u>	<u>Valstybės investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą siekiant inovacijų augimo</u> <u>Ar pasirengta priimti sprendimus dėl administracinių ir viešųjų paslaugų teikimo pertvarkos</u> <u>Elektroninės sveikatos sistemos kūrimas</u> <u>Valstybės elektroninių ryšių infrastruktūros plėtra</u>	<u>Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymas</u>	<u>"Rail Baltica" įgyvendinimo projektas</u>	<u>Kelių infrastruktūros valdymas</u>	

DVT/ Metai	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
10		<u>Jaunimo politikos strateginis planavimas ir priemonių įgyvendinimas</u> <u>Ar ankstyvosios reabilitacijos paslaugos ir įtraukusis ugdymas atitinka neįgalių vaikų poreikius ir užtikrina jų socialinę integraciją</u>	<u>Ar gali gerėti Lietuvos mokinių pasiekimai</u>	<u>Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų ateičiai užtikrinti</u>	<u>Ar socialinė parama užtikrina skurdžiai gyvenančių asmenų minimalius vartojimo poreikius ir skatina įsitraukti į darbo rinką</u>	<u>Asmenų su negalia socialinė integracija</u> <u>Ar profesinis mokymas organizuojamas efektyviai</u> <u>Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus</u>	
11		<u>Ar pasiekti mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais programų tikslai</u>			<u>Ar savivaldybių vykdomų funkcijų sistema sudaro sąlygas joms veikti efektyviai</u> <u>Teritorijų planavimas</u>	<u>Kelių infrastruktūros valdymas</u>	
12			<u>Gamintojo atsakomybės principo taikymas</u>	<u>Pavojingų atliekų tvarkymas</u> <u>Viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimas</u>		<u>Aplinkos apsaugos ir taršos prevencijos veiklos efektyvumas ir rezultatyvumas</u>	
13	<u>Asbesto turinčių gaminių šalinimas</u>						
14							
15	<u>Nekilnojamojo turto valdymas, teritorijų priežiūrai skirtos technikos naudojimas valstybiniuose parkuose ir rezervatuose</u>	<u>Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos įgyvendinimas</u> <u>Valstybinės žemės valdymas įgyvendinant žemės tvarkymo ir administravimo programą</u>					

DVT/ Metai	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
16	<u>Turto ir verslo vertintojų veiklos valstybinė priežiūra</u> <u>Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje organizavimas</u>	<u>Teismo ekspertizių atlikimo organizavimas</u>			<u>Ar savivaldybių vykdomų funkcijų sistema sudaro sąlygas joms veikti efektyviai</u> <u>Statybos leidimų išdavimas ir statybos proceso atitiktis nustatytiems reikalavimams</u> <u>Ar užtikrinama vartotojų teisių apsauga</u> <u>Išmanioji mokesčių administravimo sistema</u>	<u>Teismų sistema</u> <u>Valstybės nekilnojamojo turto, perduoto savivaldybėms patikėjimo teise, valdymas</u> <u>Ar veiksmingai kovojama su elektroniniais nusikaltimais</u> <u>Ar užtikrinama, kad antstoliams ir notarams pavestos valstybės funkcijos būtų vykdomos efektyviai</u> <u>Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų konsolidavimas</u>	<u>Policijos vykdoma nusikaltimų prevencija ir tyrimas</u> <u>Priešgaisrinių pajėgų veikla mažinant gaisrų skaičių ir jų padarytus nuostolius</u>
17	<u>Elektroninės prekybos kontrolė</u> <u>Kibernetinio saugumo aplinka Lietuvoje</u>						

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal veiklos auditų ataskaitas

Vertinimo ataskaitos

„Lietuvos pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus“

3 priedas

Uždaviniai, kurie įvardyti kaip Lietuvai neaktualūs

JTO DVT uždavinys	Neįtraukimą pagrindžiančios priežastys
1.1. Iki 2030 m. panaikinti ypač didelį visų žmonių skurdą visose šalyse (šiuo metu jį patiriantys žmonės pragyvena už mažiau nei 1,25 JAV dol. per dieną).	Nepateiktos
2.1. Iki 2030 m. panaikinti badą ir užtikrinti visiems žmonėms, ypač neturtingiesiems ir asmenims, atsidūrusiems pažeidžiamoje padėtyje, įskaitant kūdikius, galimybę gauti saugaus, maistingo ir pakankamai maisto visus metus.	Nepateiktos
3.1. Iki 2030 m. sumažinti gimdyvių mirtingumą visame pasaulyje iki mažiau nei 70 iš 100 000 gyvų gimusiųjų kūdikių.	Nepateiktos
3.2. Iki 2030 m. užkirsti kelią naujagimių ir vaikų iki penkerių metų mirtims, kurių galima išvengti, visoms šalims siekiant sumažinti neonatalinį mirtingumą bent iki 12 iš 1 000 gyvų gimusiųjų kūdikių, o vaikų iki penkerių metų mirtingumą – bent iki 25 iš 1 000 gyvų gimusiųjų kūdikių.	Nepateiktos
8.a. Didinti pagalbos prekybai paramą besivystančioms šalims, visų pirma mažiausiai išsivysčiusioms šalims, įskaitant per patobulintą integruotą su prekyba susijusios techninės pagalbos mažiausiai išsivysčiusioms šalims sistemą.	Pagrindiniai keliama tikslai yra įgyvendinami ES lygiu.
9.a. Padėti plėtoti tvarią ir atsparią infrastruktūrą besivystančiose šalyse, teikiant finansinę, technologinę ir techninę paramą Afrikos šalims, mažiausiai išsivysčiusioms šalims, žemyninėms besivystančioms šalims ir mažoms besivystančioms salų valstybėms.	Lietuva Afrikos ir kitas mažiausiai išsivysčiusias valstybes remia per įmokas į Europos plėtros fondą.
10.b. Skatinti oficialią paramą vystymuisi ir finansinius srautus, įskaitant tiesiogines užsienio investicijas, valstybėms, kuriose jų poreikis yra didžiausias, pirmiausia mažiausiai išsivysčiusiose šalyse, Afrikos šalyse, mažose besivystančiose salų valstybėse ir žemyninėse besivystančiose šalyse, remiantis jų nacionaliniais planais ir programomis.	Afrikos ir kitas mažiausiai išsivysčiusias valstybes Lietuva remia per įmokas į Europos plėtros fondą.
11.4. Didinti pastangas apsaugoti ir išsaugoti pasaulio kultūros ir gamtos paveldą.	Lietuvos kultūros paveldo apsaugojimo teisinė bazė yra išsami ir griežta, atitinkamai pastangų didinimas kaip tikslas nėra aktualus. Paveldo išsaugojimas privalo likti prioritetiniu uždaviniu, siekiant kitų darnaus vystymo tikslų (pvz., darnaus turizmo politikos formavimo), ką ir sieks užtikrinti Kultūros ministerija, dalyvaudama šių tikslų įgyvendinime.
15.4. Iki 2030 m. užtikrinti kalnų ekosistemų išsaugojimą, įskaitant jų biologinę įvairovę, siekiant padidinti jų pajėgumą teikti naudą, kuri yra būtina sąlyga darniam vystymuisi.	Lietuvai neaktualu.
16.8. Plėsti ir stiprinti besivystančių šalių dalyvavimą pasaulio valdymo institucijose.	Tikėtina, kad visais tokių sprendimų (dėl besivystančių valstybių dalyvavimo pasaulio valdymo institucijose) priėmimo atvejais būtų laikomasi bendros ES pozicijos.
17.9. Didinti tarptautinę paramą veiksmingiems ir tiksliniams gebėjimams stiprinti besivystančiose šalyse, siekiant remti nacionalinius planus įgyvendinti visus darnaus vystymosi tikslus, įskaitant ir šiaurės–pietų ir pietų–pietų kryptį bei trišalį bendradarbiavimą.	Lietuva teikia dvišalę techninę paramą šalims pagal Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo prioritetus (daugiausiai – Rytų partnerystės šalims), o daugiašalę techninę paramą teikia per įmokas į ES biudžetą ir Europos plėtros fondą.
17.16. Plėsti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę, papildytą daugelio suinteresuotų šalių partnerystės organizacijomis, kurios suteikia ir dalijasi žiniomis, profesine patirtimi, technologijomis ir finansiniais ištekliais, remti darnaus vystymosi tikslų pasiekimą visose šalyse, pirmiausia besivystančiose šalyse.	2014-01-30 Lietuva formaliai prisijungė prie Globalios partnerystės efektyviam vystomajam bendradarbiavimui. Pasiektos pažangos ataskaitas teikia paramą gaunančios šalys.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Aplinkos ministerijos informaciją

Vertinimo ataskaitos

„Lietuvos pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus“

4 priedas

Į strateginio planavimo dokumentus neįtraukti uždaviniai

JTO DVT	JTO DVT uždavinys	Susiję su vystomuoju bendradarbiavimu ir tarptautiniais įsipareigojimais
2-as DVT	2.c. Imtis priemonių, siekiant užtikrinti tinkamą maisto produktų rinkų ir jų išvestinių priemonių veikimą ir palengvinti galimybę laiku gauti informaciją apie rinką, įskaitant maisto atsargas, kad būtų galima išvengti itin didelių maisto kainų svyravimų.	Ne
5-as DVT	5.3. Panaikinti visą žalingą praktiką, pavyzdžiui, vaikų, ankstyvasias ir priverstines vedybas ir moterų genitalijų žalojimą.	Ne
7-as DVT	7.b. Iki 2030 m. išplėsti infrastruktūrą ir modernizuoti technologijas, skirtas modernioms ir darnioms energijos paslaugoms teikti visiems besivystančiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse, mažose besivystančiose salų valstybėse ir žemyninėse šalyse pagal jų atitinkamas paramos programas.	Taip
10-as DVT	10.c. Iki 2030 m. mažiau nei 3 proc. sumažinti piniginių operacijų, susijusių su migrantų perlaidomis, išlaidas ir panaikinti piniginių perlaidų kanalus, kuriais naudojantis išlaidos viršija 5 proc.	Taip
12-as DVT	12.3. Iki 2030 m. per pusę sumažinti vienam gyventojui tenkantį pasaulinį maisto švaistymą mažmeniniu ir vartotojų lygiu, taip pat sumažinti maisto nuostolius gamybos ir tiekimo grandinėse, įskaitant nuostolius po derliaus nuėmimo.	Ne
	12.a. Remti besivystančias šalis, siekiant stiprinti jų mokslo ir technologinius gebėjimus pereinant prie darnesnių vartojimo ir gamybos metodų.	Taip
14-as DVT	14.3. Kuo labiau sumažinti ir spręsti vandenynų rūgštėjimo poveikio problemą, įskaitant ir glaudesnę mokslinį bendradarbiavimą visais lygiais.	Ne
16-as DVT	16.9. Iki 2030 m. užtikrinti, kad visi žmonės turėtų teisėtus asmens tapatybės dokumentus, įskaitant gimimo liudijimą.	Ne
17-as DVT	17.4. Padėti besivystančioms šalims pasiekti ilgalaikių skolų tvarumą parengiant suderintą politiką, kuri atitinkamai leistų skatinti skolų finansavimą, atleidimą nuo skolų ir skolų pertvarkymą, taip pat išspręsti labai įsiskolinusių neturtingų šalių išorinės skolos klausimą, siekiant sumažinti skolos nuvertėjimą.	Taip
	17.5. Patvirtinti ir įgyvendinti investicijų skatinimo režimą mažiausiai išsivysčiusioms šalims.	Taip
	17.7. Skatinti aplinkai nežalingų technologijų kūrimą, perdavimą, platinimą ir sklaidimą besivystančioms šalims palankiomis sąlygomis, įskaitant tarpusavyje suderintas koncesijas ir lengvatines sąlygas.	Taip
	17.11. Labai padidinti besivystančių šalių eksportą, pirmiausia siekiant iki 2020 m. padvigubinti mažiausiai išsivysčiusių šalių eksporto į pasaulines rinkas dalį.	Taip
	17.15. Išsaugoti vietą kiekvienos šalies nacionalinei politikai ir lyderystei nustatant ir įgyvendinant skurdo panaikinimo ir darnaus vystymosi politiką.	Taip
	17.18. Iki 2020 m. didinti gebėjimams stiprinti skirtą paramą besivystančioms šalims, įskaitant mažiausiai išsivysčiusias šalis ir mažas besivystančių salų valstybes, labai padidinti aukštos kokybės, laiku pateikiamų ir patikimų duomenų, išskaidytų pagal pajamas, lytį, amžių, rasę, etniškumą, migracijos statusą, negalią, geografinę vietovę ir kitas atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes aktualias savybes, prieinamumą.	Taip
	17.19. Iki 2030 m. vadovautis esamomis iniciatyvomis rengiant pažangos, padarytos užtikrinant darnų vystymąsi, vertinimo rodiklius, papildančius bendrąjį vidaus produktą ir remti statistinių gebėjimų stiprinimą besivystančiose šalyse	Taip

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Aplinkos ministerijos informaciją

Vertinimo ataskaitos

„Lietuvos pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus“

5 priedas

Lietuvai netaikytini DVT rodikliai

Eil. Nr.	JTO DVT	Šaliai netaikytini DVT rodikliai
1.	2-as DVT	2.b.1. Žemės ūkio produktų eksporto subsidijos
2.	5-as DVT	5.3.2. Lyties organų žalojimą, apipjaustymą patyrusių 15–49 m. amžiaus moterų dalis pagal amžių
3.		5.a.1. (a) Žemės ūkiu besiverčiančių gyventojų, turinčių žemės ūkio naudmenų arba užtikrintas naudojimosi jomis teises, dalis pagal lytį
4.		5.a.2. Šalių, kurių teisinė sistema (įskaitant paprotinę teisę) užtikrina lygias moterų teises į žemės nuosavybę ir (arba) kontrolę, dalis
5.	8-as DVT	8.7.1. Priverstinį darbą dirbančių 5–17 m. amžiaus vaikų skaičius ir dalis pagal lytį ir amžių
6.	10-as DVT	10.6.1. Narių iš besivystančių šalių dalis tarptautinėse organizacijose ir jų balsų santykinis skaičius
7.		10.a.1. Importo iš mažiausiai išsivysčiusių ir besivystančių šalių tarifų pozicijų, kurioms taikomi nuliniai tarifai, dalis
8.	13-as DVT	13.b.1. Mažiausiai išsivysčiusių šalių ir mažų besivystančių šalių valstybių, turinčių šalies mastu nustatytus įnašus, ilgalaikes strategijas, nacionalinius adaptacijos planus, strategijas, nurodytas adaptacijos ir šalies komunikatuose, skaičius
9.	14-as DVT	14.4.1. Biologiškai tvaraus lygio žuvų išteklių dalis
10.		14.c.1. Šalių, pažengusių ratifikuojant, priimant ir įgyvendinant su vandenynais susijusias priemones, kuriose įtvirtintos tarptautinių įstatymų nuostatos pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją, tuo tikslu naudojant teises, strategines ir institucines programas, siekiant apsaugoti ir subalansuotai naudoti vandenynus ir jų išteklius, skaičius
11.	15-as DVT	15.4.1. Kalnų biologinei įvairovei svarbių objektų, priklausančių saugomoms teritorijoms, dalis
12.		15.4.2. Kalnų žaliosios dangos indeksas
13.	16-as DVT	16.8.1. Narių iš besivystančių šalių dalis tarptautinėse organizacijose ir jų balsų santykinis skaičius
14.	17-as DVT	17.5.1. Investicijų į mažiausiai išsivysčiusias šalis skatinimo programas priėmusių ir įgyvendinančių šalių skaičius
15.		17.10.1. Svertinis vidutinis pasaulio tarifų lygis
16.		17.11.1. Besivystančių ir mažiausiai išsivysčiusių šalių eksporto dalis, palyginti su pasaulio eksportu
17.		17.12.1. Besivystančioms, mažiausiai išsivysčiusioms šalims ir mažoms besivystančioms šalių valstybėms taikomi svertiniai vidutiniai tarifai

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Nacionalinį darnaus vystymosi rodiklių sąrašą

Vertinimo ataskaitos

„Lietuvos pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus“

6 priedas

Nelokalizuoti DVT rodikliai

Eil. Nr.	JTO DVT	Nelokalizuoti DVT rodikliai
1.	1-as DVT	1.5.1. Dėl nelaimių (stichinių, ekonominių, socialinių, aplinkosauginių ir kt.) mirusių, be žinios dingusių ir tiesiogiai nukentėjusių žmonių skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų
2.		1.5.3. Nacionalines nelaimių (stichinių, ekonominių, socialinių, aplinkosauginių ir kt.) rizikos mažinimo strategijas, atitinkančias Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programą 2015–2030 m. laikotarpiui, įgyvendinančių šalių skaičius
3.		1.a.1. Visų paramos teikėjų suteikta oficiali parama vystymuisi (subsidijos), skirta skurdui mažinti, palyginti su šalies gavėjos bendrosiomis nacionalinėmis pajamomis
4.		1.b.1. Viešosios socialinės išlaidos, skirtos skurdui mažinti
5.	2-as DVT	2.2.1. Augimo sustojimo (kai nustatyto amžiaus vaikų ūgis daugiau nei dviem standartiniais nuokrypiais mažesnis nei šio rodiklio medianinė reikšmė, nustatyta Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) Vaikų augimo vertinimo standartuose) paplitimas tarp jaunesnių nei 5 m. amžiaus vaikų
6.		2.2.2. Netinkamos mitybos (kai nustatyto amžiaus vaikų svoris daugiau nei dviem standartiniais nuokrypiais mažesnis arba didesnis nei šio rodiklio medianinė reikšmė, nustatyta Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) Vaikų augimo vertinimo standartuose) paplitimas tarp jaunesnių nei 5 m. amžiaus vaikų pagal tipą (organizmo išsekimas arba antsvoris)
7.		2.2.3. Sergamumas anemija tarp 15–49 m. amžiaus moterų, pagal nėštumo būseną (proc.)
8.		2.3.1. Gamybos apimtis, tenkanti vienam darbo vienetui, pagal žemės ūkio / ganyklinės gyvulininkystės / miškininkystės žmonių dydžio grupes
9.		2.3.2. Smulkių maisto produktų gamintojų vidutinės pajamos pagal lytį
10.	3-as DVT	3.5.1. Gydytojų intervencijų (farmakologinių, psichosocialinių, reabilitacinių ir tolesnės priežiūros paslaugų) psichoaktyvių medžiagų vartotojams aprėptis
11.		3.b.3. Sveikatos apsaugos įstaigų, nuolat turinčių prieinamų būtiniausių vaistų, dalis
12.		3.d.2. Kraujo infekcijų dėl pasirinktų antimikrobinėms medžiagoms atsparių organizmų dalies mažinimas
13.	4-as DVT	4.1.2. Išsilavinimo lygis (pradinis, pagrindinis, vidurinis)
14.		4.2.1. Vaikų iki 5 m. amžiaus, kurių sveikatos, mokymosi ir psichosocialinis vystymasis nėra sutrikęs, dalis pagal lytį
15.		4.c.1. Mokytojų, turinčių minimalią reikalaujamą kvalifikaciją, dalis
16.	5-as DVT	5.2.2. 15 m. amžiaus ir vyresnių moterų, per paskutinius 12 mėn. patyrusių ne savo lytinio partnerio seksualinį smurtą, dalis pagal amžių ir įvykio vietą
17.		5.6.1. 15–49 m. amžiaus moterų, savarankiškai priimančių pagrįstus sprendimus dėl lytinių santykių, kontraceptinių priemonių ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugų, dalis
18.	7-as DVT	7.a.1. Tarptautiniai finansiniai srautai į besivystančias šalis remiant švarios energijos mokslinius tyrimus ir plėtrą bei atsinaujinančiosios energijos, įskaitant hibridines sistemas, gamybą
19.	8-as DVT	8.3.1. Neformalaus užimtumo dalis ne žemės ūkio veikloje pagal lytį
20.		8.8.2. Šalies nacionalinių teisės aktų (asociacijų ir kolektyvinių derybų laisvės) atitiktis tarptautinei darbo teisei lygis, remiantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) tekstiniais šaltiniais ir nacionaliniais teisės aktais, pagal lytį ir migrantų statusą
21.	9-as DVT	9.a.1. Infrastruktūrai skirta bendra oficiali tarptautinė parama (oficiali parama vystymuisi ir kiti oficialūs srautai)
22.	10-as DVT	10.3.1. Gyventojų, teigiančių, kad per paskutinius 12 mėn. asmeniškai susidūrė su diskriminacija arba priekabiavimu, uždraustais pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę, dalis
23.		10.4.2. Fiskalinės politikos persikirstomasis poveikis
24.		10.7.1. Samdomojo darbuotojo patiriamos įsidarbinimo išlaidos, palyginti su mėnesinėmis pajamomis, gautomis paskirties šalyje

Eil. Nr.	JTO DVT	Nelokalizuoti DVT rodikliai
25.		10.7.2. Gerai valdomą migracijos politiką, palengvinančią tvarkingą, saugią, teisėtą ir atsakingą žmonių migraciją ir judumą, įgyvendinančių šalių skaičius
26.	11-as DVT	11.5.1. Dėl nelaimių (stichinių, ekonominių, socialinių, aplinkosauginių ir kt.) mirusių, be žinios dingusių ir tiesiogiai nukentėjusių žmonių skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų
27.		11.7.1. Viešosioms erdvėms priskiriama vidutinė užstatytos miestų teritorijos dalis pagal prieinamumą gyventojams pagal lytį, amžių ir neįgalumo statusą
28.		11.7.2. Gyventojų, per paskutinius 12 mėn. patyrusių fizinį arba seksualinį priekabiavimą, dalis pagal lytį, amžių, neįgalumo statusą ir įvykio vietą
29.		11.b.1. Nacionalines nelaimių (stichinių, ekonominių, socialinių, aplinkosauginių ir kt.) rizikos mažinimo strategijas, atitinkančias Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programą 2015–2030 m. laikotarpiui, įgyvendinančių šalių skaičius
30.	12-as DVT	12.3.1. (a) Maisto praradimo indeksas ir (b) maisto švaistymo indeksas
31.		12.6.1. Tvarumo ataskaitas skelbiančių jmonių skaičius
32.		12.c.1. (a) Subsidijų iškastiniam kurui suma, palyginti su BVP; ir (b) subsidijų iškastiniam kurui suma, palyginti su bendromis šalies išlaidomis iškastiniam kurui
33.	13-as DVT	13.1.1. Dėl nelaimių (stichinių, ekonominių, socialinių, aplinkosauginių ir kt.) mirusių, be žinios dingusių ir tiesiogiai nukentėjusių žmonių skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų
34.		13.1.2. Nacionalines nelaimių (stichinių, ekonominių, socialinių, aplinkosauginių ir kt.) rizikos mažinimo strategijas, atitinkančias Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programą 2015–2030 m. laikotarpiui, įgyvendinančių šalių skaičius
35.		13.2.2. Bendras išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis per metus
36.	15-as DVT	15.b.1. (a) Oficiali parama vystymuisi, skirta biologinės įvairovės išsaugojimui ir tvariam naudojimui; (b) gautos pajamos ir mobilizuotas finansavimas iš ekonominių priemonių, susijusių su biologine įvairove
37.	16-as DVT	16.1.2. Mirčių dėl konfliktų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, pagal lytį, amžių ir priežastį
38.		16.1.3. Gyventojų, per paskutinius 12 mėn. patyrusių (a) fizinį, (b) psichologinį ir (c) seksualinį smurtą, dalis
39.		16.2.1. 1–17 m. amžiaus vaikų, per paskutinį mėnesį patyrusių bet kokią tėvų arba globėjų fizinę bausmę ir (arba) psichologinę agresiją, dalis
40.		16.2.3. Jaunų (18–29 m. amžiaus) moterų ir vyrų, iki 18 m. amžiaus patyrusių seksualinę prievartą, dalis
41.		16.3.1. Gyventojų, per paskutinius 12 mėn. patyrusių prievartą ir apie tai pranešusių kompetentingoms institucijoms arba kitoms oficialiai pripažįstamoms konfliktų sprendimo sistemoms, dalis
42.		16.3.3. Gyventojų, per pastaruosius dvejus metus dalyvavusių ginče ir pasinaudojusių oficialiu ar neoficialiu ginčų sprendimo mechanizmu, dalis pagal ginčų sprendimo mechanizmo tipą
43.		16.4.1. Bendroji įeinančių ir išėinančių neteisėtų finansinių srautų vertė (JAV doleriais, pagal to meto valiutos kursą)
44.		16.10.1. Patvirtintų žurnalistų, žiniasklaidos darbuotojų, profsąjungų narių ir žmogaus teisių gynėjų nužudymo, pagrobimo, priverstinio dingimo, savavališko sulaukymo ir kankinimo atvejų per paskutinius 12 mėn. skaičius
45.		16.b.1. Gyventojų, teigiančių, kad per paskutinius 12 mėn. asmeniškai susidūrė su diskriminacija arba priekabiavimu pagrindais, uždraustais pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę, dalis
46.	17-as DVT	17.3.1. Tiesioginių užsienio investicijų, oficialiosios paramos vystymuisi ir Pietų šalių bendradarbiavimui santykis su bendrosiomis nacionalinėmis pajamomis
47.		17.7.1. Aplinkai nežalingų technologijų kūrimui, perdavimui ir platinimui skatinti skirta bendra patvirtinto finansavimo besivystančioms šalims suma
48.		17.9.1. Finansinės ir techninės paramos besivystančioms šalims (įskaitant paramą, teikiamą pagal šiaurės ir pietų šalių bendradarbiavimo, pietų šalių savitarpio bendradarbiavimo ir trišalio bendradarbiavimo programas) vertė (JAV doleriais)
49.		17.15.1. Vystomojo bendradarbiavimo partnerių šalims parengtų siekiamų rezultatų sistemų ir planavimo įrankių naudojimo mastas
50.		17.16.1. Apie pažangą kuriant ir naudojant daugiašales vystymosi veiksmingumo stebėsenos sistemas, padedančias siekti darnaus vystymosi tikslų, pranešusių šalių skaičius
51.		17.17.1. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektų infrastruktūrai vertė (JAV doleriais)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Nacionalinį darnaus vystymosi rodiklių sąrašą

Vertinimo ataskaitos

„Lietuvos pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus“

7 priedas

DVT rodikliai, kuriems nustatytos siektinos reikšmės 2030 m.

Eil. Nr.	JTO DVT	DVT rodikliai	Strateginio planavimo dokumentai
1.	1-as DVT	1.1.1. Žemiau tarptautinės skurdo ribos (1,9 JAV dol. per dieną) gyvenančių gyventojų dalis	2021–2030 m. nacionalinis pažangos planas, patvirtintas Vyriausybės 2020-09-09 nutarimu Nr. 998
2.		1.2.2. Skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje gyvenančių gyventojų dalis	
3.		1.4.1. Namų ūkių, kuriems labai lengva ar lengva naudotis paslaugomis (atsižvelgiant į namų ūkio narių fizines galimybes, atstumą iki teikiamų paslaugų vietas, įstaigų darbo laiką) - maisto ir kitų būtiniausių prekių parduotuvių, banko, pašto, viešojo transporto ir pirminės sveikatos priežiūros paslaugos, bendrojo ugdymo mokyklų lankymas	
4.	2-as DVT	2.4.1. Naudojamos žemės ūkio naudmenos; Ekologinių ūkių žemės ūkio naudmenų dalis, palyginti su bendru naudojamų žemės ūkio naudmenų plotu	
5.	3-as DVT	3.4.2. Mirtingumas dėl savižudybių	
6.		3.5.2. Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas	
7.		3.6.1. Mirtingumas dėl kelių eismo įvykių metu patirtų traumų	
8.		3.a.1. Tabaką vartojančių 15 m. ir vyresnio amžiaus gyventojų dalis	
9.		3.c.1. Sveikatos priežiūros darbuotojai: gydytojų; slaugos ir akušerijos personalo	
10.	4-as DVT	4.1.1. Jaunuolių, baigusią pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematinio raštingumo gebėjimų lygį, dalis; Jaunuolių, baigusią pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo gebėjimų lygį, dalis; Vaikų, baigusią pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematikos gebėjimų lygį, dalis; Vaikų, baigusią pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo gebėjimų lygį, dalis	
11.		4.2.2. Dalyvavimo organizuotoje mokymo veikloje vieni metai iki sukankant oficialiajam pradiniam mokykliniam amžiui lygis	
12.	6-as DVT	6.1.1. Gyventojai, aprūpinami centralizuotai tiekiamu vandeniu, palyginti su visais šalies gyventojais	
13.		6.3.1. Gyventojai, aprūpinami centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, palyginti su visais gyventojais	
14.		6.3.2. Vandens telkinių su geros kokybės vandeniu dalis	
15.	7-as DVT	7.b.1. Elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumai	
16.	8-as DVT	8.5.2. Nedarbo lygis (pagal lytį ir amžių)	
17.		8.9.1. Turizmo sektoriuje sukurta pridėtinė vertė, palyginti su bendrąja pridėtinė verte	
18.	9-as DVT	9.1.2. Keleivių vežimas visų rūšių transportu; Krovinių vežimas visų rūšių transportu	
19.		9.5.1. Išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, palyginti su BVP	
20.		11.2.1. Namų ūkių, kuriems labai lengva ar lengva naudotis viešojo transporto paslaugomis, dalis	

Eil. Nr.	JTO DVT	DVT rodikliai	Strateginio planavimo dokumentai
21.	11-as DVT	11.3.2. Gyventojų, kurie per paskutinius 12 mėnesių dalyvavo sprendžiant vietos viešuosius reikalus, dalis	
22.		11.6.2. Vidutinė metinė smulkių kietųjų dalelių (KD10) koncentracija miestų foninėse oro kokybės tyrimo stotyse (perskaičiuota atsižvelgiant į gyventojų skaičių)	2021–2030 m. nacionalinis pažangos planas, patvirtintas Vyriausybės 2020-09-09 nutarimu Nr. 998; Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Seimo 2015-04-16 nutarimu Nr. XII-1626 (redakcija nuo 2016-06-02)
23.	12-as DVT	12.5.1. Perdirbtos komunalinės atliekos palyginti su susidariusiomis komunalinėmis atliekomis	2021–2030 m. nacionalinis pažangos planas, patvirtintas Vyriausybės 2020-09-09 nutarimu Nr. 998
24.		12.7.1. Žaliųjų pirkimų vertė, palyginti su bendra pirkimų, kai buvo perkami produktai, kurių pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, verte	
25.		12.a.1. Elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumai	
26.	14-as DVT	14.5.1. Saugomų jūros zonų dalis	Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Seimo 2015-04-16 nutarimu Nr. XII-1626 (redakcija nuo 2016-06-02)
27.	15-as DVT	15.1.1. Miškingumas	
28.		15.2.1. Saugomų gamtos teritorijų plotas, palyginti su šalies plotu	
29.		15.2.1. Įveistų naujų miškų plotas; III–IV grupių miškuose iškertamo žalių medžių stiebų tūrio ir jų grynojo prieaugio santykis; Miškininkystės ir medienos ruošos dalis bendrojoje pridėtinėje vertėje; Vienam gyventojui tenkantis miško žemės plotas	2021–2030 m. nacionalinis pažangos planas, patvirtintas Vyriausybės 2020-09-09 nutarimu Nr. 998; Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Seimo 2015-04-16 nutarimu Nr. XII-1626 (redakcija nuo 2016-06-02)
30.	17-as DVT	17.6.1. Fiksuotojo plačiajuosčio interneto ryšio abonentų skaičius, tenkantis 100 gyventojų (pagal greitį)	Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Seimo 2015-04-16 nutarimu Nr. XII-1626 (redakcija nuo 2016-06-02)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal valstybės strateginio planavimo dokumentus

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽĪSTAMI